Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 227 (14032) | 1975 оной сентябриин 27, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

...ЭЖЭЭЛЭЭ ...ЭМЭЭХЭЕЭ ...РОЛДОЕ

...ажалтай манай республикын колхоз, совхозуудта ...ехээр бэлэдхэжэ абаха гээшэ эгээл шухала хэрэг ...тэжээл элбэгтэйл һаа, үбэлэй ямаршье ехэ хүйтэн, ...хагсуу аюултай бэшэ. Тиимэһээ сагай дулаанда ...нэмэжэ бэлэдхэхэ арга боломжонуудаа хүсэдөөр ...эрилтэ табигдана.

...ша ондо республикын ажахынууд тэжээл бэлэдхэхэ ...холо дүүргээгүй. Үбһэ бэлэдхэхэ түсэб арайхан ...дааһан, нёдондонойхиһоо бага абтаһан байна. ...Зэдын, Ахын, Сэлэнгын, Улаан-Үдын, Хоринн, ...Бэшүүрэй аймагуудта үбһэн ...лэдхэгдээ. Энэ жэлдэ олон ...гуудай ажахынууд сенаж ...хэрэгтэ ехэ анхарал таби... Тиигэжэ Прибайкалиин, ...Хориин аймагуудһаа бэ... аймагууд нёдондонойхи... сенаж дараһан жэшээтэй. ...дараха түсэбэй миил гурба... хубинь дүүргэгдэзэ. Яруу... ...Баамннай, Түнхэнэй, Хэ... аймагуудта тон бага си...гдаа.

XXV КПСС-эй СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

...байдалда үбһэ, тэжээл нэмэжэ бэлэдхэхэ, зеленко, ..., корнеплодуудаа нарин һайнаар хуряажа абаха ...нөөдэрэй дайшалхы зорилго болоно. Эдэ бүгэдые ...даа абажа, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ габшагай... ...жэлүүлһэн ажахынууд олон. Хориин аймагай ...совхозой хүдэлмэришэд нёдондонойхиһоо мянгаад ...ехэ үбһэ бэлэдхэжэ абаашье һаа, модон соохи, та... ...захаархи ногоо сабшажа, хуряажа үргэлжэл... Энэ хүдэлмэридэ дүрбэн звено табигдажа, үшөө ...мянган центнер үбһэ нэмэжэ абаха даабари үгтэнхэй. ...арга боломжонууд олохон ажахынуудта бии. Зундаа ...ашагдаагүй намаг газарай, шугы бургааһан соохи, ...захаархи ногооe сүм хуряажа абахаар хүнүүдые, ...табиха шухала.

...н малай тэжээлдэ зелёнко ехэ һуури эзэлнэ. ...тэрэниие ногоохоноор хуряажа абадаг ажахынууд ...Ехэнхидээ тэрэ эртэ тарнгдажа, шанга хүйтэн боло... ...урид сайшадаг муутай. Тиигэжэ тэрэнэй каротин ...дагдана. Иимэ ушарта зелёнкоёо ногоон байхадань ...абаад, һүүдэр газарта хатааха гү, али агаараар ...лэ, һүридэнь хатааха аргануудые хэрэг... болохо байна. Үгышье һаа, зелёнкоёо эртэ хуряажа ...гурил гаргахада зохид. Мүнөө үедэ ногооной гу... ...аха түсэб һаял хахадлагдаба. Тиимэһээ ногооной ...гадаг агрегат бүхэниие түхэреэн сүүдхэ соо хү..., зелёнкын зарим хубиие хэрэглэжэ болохо. Сэ... аймагай хонишодой олохон бригада отара шадараа ...зелёнкоёо өөһэдынгөө хүсөөр хуряажа заха... Тиихэдээ тэдэнэр зелёнкоёо ногоохоноор хатаажа ...ажа оролдоно.

...тынхидэй энэ дүршэл хаа хаанагүй хэрэглэгдэхэ ... Зелёнкые саг соонь, ногоохоноор хуряажа, хатаа... хэрэгтэ малшад олооро хабаадаха аргатай. Тэ... техникэ нэмэжэ үгөөл һаа, ажал урагшатайгаар ...бэшэ.

...багаар бэлэдхэгдэһэн сагта корнеплодууд тон хэ... ...нэмэтэ тэжээл болоно. Байгша ондо зургаан мян... ...гектарта тэжээлэй корнеплодууд тарнгданхай. Теэд ...дэрээ тэрэнэй миил 5 процентнь хуряагдажа абтаа. ...ехэнхидээ һаалиин малда эдюулхэеэ хуряагдаһан ...юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ олохон түрүүшүүл куузнку ...ургуулдаг дүршэл шадабаритай болонхой. Теэд ...тэрэниинь юун бэ гэхэдэ, куузикугаа хүлдөөнгүй ...байра ажахынуудта бэлдэгдэнэгүй. Саашадаа ...анхарал хандуулха, тэжээлэй корнеплодуудые ...дулаан байра түхеэрхэ саг ерээ. Мүнөө үедэ га... ...аха хүсэтэ техникын бии байхада иимэ байра тү... ...барагхa юм. Газарай хүрэхэһөө урид бухы кор...дуудаа хуряажа абаха тэрэнээ һайнаар хадагалха ...колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд эртээнһээ ...жээ абаха ушартай.

...лдэ мүн һолоомо, мэхнинэ ехэ нэмэри болоно. ...икын олонхи ажахынууд һолоомоёо нарин һайнаар ...а, намартаа малай үбэлжөөндэ зөөдэг, полинн ...түрилдэг болонхой. Энэ талаар Кабанскын, Бэ..., Загарайн аймагуудай ажахынууд баян дүршэлтэй. ...болон Бэшүүрэй совхозууд, Загарайн аймагай ...колхоз таряа хуряажа байха үедөө һолоомо суг..., тэрэниие фермэ дээрэ зөөхэ оньһожоруулагдамал ...звенонуудые табидаг. Тэдэндэ үргэн, үндэр болгог... 15 центнер һолоомо орохо тэргэтэй, һолсомо ашаха ...тэтэй тракторнууд даалгагдадаг. Һолоомые нигэ...улхада гээлтэгүй бүрин абтадаг байха юм. Мүнөө Бэшүүрэй совхоздо һолоомо суглуулха, тэрэниие ...үүдтэ зөөхэ оньһожоруулагдамал гурбан звено ... Звено бүхэндэнь тусхайта тааруулжа томо бол...тэргэтэй дүрбэн трактор үгтэнхэй. Эдэнэр мүнөө ...тарай һолоомо малай үбэлжөөндэ оруулаад байна. ...ой баруун областьнуудта мэхиинэ суглуулха түхеэ...дые комбайннуудта тааруулжа табина. Энэ ушар... ...нэ бүхыдөө абтадаг байна. Мэхиинэ малда һайн ...болоно. Тиимэһээ манай республикын колхоз, сов... комбайннуудаа мэхиинэ гээхэгүйгөөр тааруулха зэр... Энэ талаар манай түрүү комбайнернууд жэшээ ха...һотой.

...үсхэбэрилдэг ажахынууд огородой эдеэнэй үлөө... ...хартаабхын болон куузикугай эшэнүүдые, таряа... ...хэрэглэжэ, хиломол силос дараха аргатай. Энэ ...Кабанскын аймагай «Шергинский» совхоз баян ...тэй. Мүн олохон ажахынууд ороохо силостэ дара... ...онхой. Холимол болон ороохоор силос дарахадаа ...һайса түхеэрэгдэһэн, ханалагдаһан нүхэ хэрэглэ... ...табигдана. Мүн тэрэниие дараха технологи на... ...баримталха шухала.

...нэмэжэ бэлэдхэхэ эдэ бухы арга боломжонуу...рэнээр хэрэглэжэ, нинтынгэз адууһа малые һай...жүүлхэ, арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ ...малай продуктнуудые элбэгээр абахын, гүрэндөө ...тын түлөө колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, ...организацинууд, совет болон хүдөө ажахын орга... бухы хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

...ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

...СОЛОМЕННЫЙ М. С. ГЭГШЫЕ БУРЯАДАЙ ...ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ...ДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...н саг соо үнэн сэхээр түмэр харгын транспортда ...ыень, ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаада... хараадаа абажа, 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарам..., пенсионер, «Правда Бурятии» газетын редакциин ...приемныи гэшүүн Соломенный Михаил Савель... Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиу...дэлэлэй грамотаар шагнаха.

...ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо В. УБЕЕВ.

...ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

...ан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
...5 оной сентябриин 22.

...ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Н. И. МИХАНЬКОВЫЕ БУРЯАДАЙ ...ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ...ДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...убликын промышленна предприятинуудта, барил...нуудта олон жэлэй туршада һайнаар хүдэлһэ... түлөө, мүн түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь даша...улан «Бурятстройматериалы» гэжэ нэгэдэлэй гене... директор нүхэр Миханьков Николай Ивановичые ...ай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүн... грамотаар шагнаха.

...ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо В. УБЕЕВ.

...ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

...ан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
...75 оной сентябриин 26.

ХАБА ШАДАЛААРАА...

РЕПОРТАЖ

Һүүлэй хэдэн үдэр Прибайкалиин аймагта ходо бүрхэжэ, зарим нютагуудта хура бороон ороод абаба. Гэбэшье, «Прибайкалец» колхозой ажалшад нарата үдэрнүүдые хүлеэжэ, миин һуунгүйгөөр, шадаха зэргээрээ таряагаа хуряажа байгаа һэн. Колхозой таряашад энэ жэл ехэ һайн ургаса ургуулаа. Зарим участогуудһаа 20—21 центнер орооһон абтана.

— Бидэнэр ажахын тоосоондо ороо һэмди. Хүдөө ажахын техникэ һайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдадаг болоо. Таряа тарилгаяа богонихон болзор соо агуу ехэ Илалтын 30 жэлэй ойн урдахана дүүргээд байгаа һэмди. Һайн шанартайгаар тарилга хээ һаа, баян ургаса абадаг юм гэжэ хэлсэдэг. Энэ зүбшье хэбэртэй, — гэжэ колхозой главна агроном Михаил Михайлович Иванов хэлэжэ байгаа һэн. Энэ хүн арбаад гаран жэлэй туршада эндэ агрономоор хүдэлнэ. Нютагайнгаа газар уһые һайн мэдэхэ болоһон бэрхэ мэргэжэлтэн. Михаил Михайлович Ивановой хүнгэн машинаарнь таряанай полинууд дээгүүр нилээд гүйлгэлдэбэбди.

Бункер дээрээ дүрбэн мүшэ голоруулһан комбайнай хажууда бидэнэр хүрэжэ ерэбэбди. Дүшэ гаран наһанай, маряагүйхэн үндэр бэетэй хүн бидэнээр мэндэшэлэлсэбэ. Колхозой эрхим комбайнер Олзо Жамьянович Додеев дулаахананаар миһэрэн, ажал хэрэг тухайгаа тобшо тэдыгээр хөөрэбэ. Миин хооһоор шашалдажа, үнэтэ сагаа гээхэ дурагүй хэбэртэй тэрэ комбайндаа һууба. Комбайнер Виктор Серафимович Максимов О. Ж. Додеевые хүсэжэ ерэбэ. Тэрэнэй комбайнай бункер дээрэ гурбан мүшэн аржын харагдана. Виктор Серафимович хөөрүү зугааша хүн. Бидэнээр танилсаһаар лэ.

— Түрүүлжэ ябаһан аад лэ уржадэр комбайнмни эбдэржэ, Олзо Жамьяновичта хүсэгдэшооб. Олзо 5 мянган центнер, би энэ үглөө 4 мянган центнер таряа сохёод байнаб, — гэжэ тэрэ хүхюунээр хэлэнэ. Бэрхэ механизаторнуудай жолоодожо ябаһан комбайнууд нэгэ жэгдэхэнээр хүнхинэлдэһөөр холодобо. Олзо Жамьянович Додеев үнгэрһэн жэл 5 мянган центнер таряа сохижо, колхозой чемпионой нэрэ солодо хүртэһэн юм. Мүнөө жэлдэ һайн бэлэдхэлтэйгээр таряа хуряалгынгаа хаһа сагые эхилээ. Энэ жэл 7 мянган центнер таряа сохихоор уялга абанхай.

— Колхозоймнай бэрхэ комбайнер Олзо Жамьянович үгэдөө хүрэхэл байха. Юуб гэхэдэ тэрэнэй комбайн эбдэржэ һаатанагүй. Сэлмэг һайн үдэрнүүдтэ һүниин 2 час болотор комбайнаа ябуулжа, 600—650 центнер таряа сохино, — гэжэ колхозой главна агроном М. М. Иванов комбайнерые магтажа байгаа һэн.

«Прибайкалец» колхозой таряашад баян таряа ургуулһандаа урма баяртайнууд. Анатолий Алексеевич Шергинэй хүтэлбэрилдэг Турунтайн бригадын таряашад илангаяа һайн амжалтатай. Эдэнэй поли дээрэһээ дунда зэргээр 22—23 центнер ороон абтана. Колхозой гэшүүд энэ ургасаяа саг болзор соонь хуряажа, гүрэндөө ехэ ороохо тушааха гэһэн зорилго табина. Комбайнернууд, тракторнстнууд, бухы мэргэжэлтэд дундаа мурысэн хүдэлжэ байна. Эдэнэр үнгэрһэн жэл гүрэндөө 7 мянган центнер ороохо тушаагаа бэлэй. Харин байгша он соо 17,5 мянган центнер ороохо гүрэндэ тушаахаар социалис уялга абанхайнууд. Энэ хараа зорилтонуудаа бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байнад. Үдэрһөө үдэртэ социалис мурысөөнэй эршэ улам шангадана. Табан үдэрэй үнгэрхэ бүри мурысөөнэй дүн гаргагдана. Түрүү һуури эзэлһэн комбайнернуудта КПСС-эй Прибайкалиин райком баярые хүргэжэ, Хүндэлэлэй грамота барюулна. Таряа хуряалгада эрхимлэһэн механизаторнууд колхозой правлениин зүгһөө үнэтэ бэлэгүүдээр урмашуулагдадаг юм. Мүнөө «Прибайкалец» колхозой таряанай поли дээрэ эршэтэ ажалай аялга замханагүй. Колхозой таряашад богони болзор соо таряагаа хуряажа дүүргэхын тула тэмсэнэ. Һүүлэй мэдээгээр колхозой таряашад 7.600 центнер ороохо гүрэнэй амбаарта оруулаад байна.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. «Прибайкалец» колхозой комбайнер О. Ж. Додеев таряа шэрэдэг жолоошон П. И. Злыгостинтэй хөөрэлдэжэ байна. 2. Колхозой таряалан дээрэ.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАИ фото.

ТАРЯАШАДАЙ АМЖАЛТА

Хяагтын Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой таряашад юһэдэхи табан жэлэй туршада Эхэ орондоо ороохо худалдаха түсэбөө дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэһэн байна. Тэдэнэр бухыдөө 79.700 центнер таряа худалдаха түсэбтэй байбал, сентябриин 17-ной байдалаар тэрэнээ 38 центнерээр үлүүлбэ. Ажахын таряашад табан жэлэй түгэсхэхы ондо 19.00 центнер ороохо гүрэндэ тушааха даабаритай байһан һаа, Эхэ оронойнгоо амбаарта 19.415 центнер оруулаа. Байгша оной түсэбһөө гадуур гүрэндэ таряа худалдалгаяа энэ колхоз үргэлжэлүүлһээр.

Шара-Голой колхознигуудай һүүлээр аймагаймнай «Родина» колхозой таряашад ехэ амжалта туйлаһан тухайгаа элидхэбэ. Тус ажахынхид юһэдэхи табан жэлэй гүсэбэй ёһоор гүрэндөө 111.100 центнер таряа худалдаха түсэбтэй байһан юм. Сентябриин 19-нэй байдалаар 112.086 центнер таряа энэ колхоз Эхэ оронойнгоо амбаарта оруулба.

Мүн тиихэдэ Алтайн совхозой таряашад гүрэндэ таряа худалдаха табан жэлэйнгээ даабарине болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа элидхэһэн байна. Тус ажахынхид хамта дээрээ 14.636 центнер ороохо гүрэнэй амбаарта оруулаихай.

Аймагай колхоз ба совхозуудай механизаторнуудай дунда социалис мурысөөн эдэ үдэрнүүдтэ улам үргэнөөр дэлгэржэ, байгша ондо Эхэ орондоо ороохо таряа худалдаха талаар абаһан дээшэлүүлэгдэһэн уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэдэнэр шармайн оролдоно. Таряа хуряалгатай хамта ерэхэ жэлэй ургасын үндэһэ һуури табигдана — намарай паар хахалалга, үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэлгэ түлэг дундаа ябажа байнхай.

Ц. БАБУШЕЕВ, аймагай газетын редактор.

НЬЮ-ЙОРКДО БОЛОҺОН УУЛЗАЛГАНУУД

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко сентябриин 24-дэ Японой гадаадын хэрэгүүдэй министр К. Миядзаву гэгшэтэй уулзаба. Совет-япон харилсаануудай зарим тэды асуудалнуудаар һанамжануудаа халан абалсаһан байна. А. А. Громыко тэрэшэлэн Финляндиин гадаадын хэрэгүүдэй министр О. Маттилатай уулзаба. Министрнүүд совет-финляндиин харилсаануудай асуудалаар һанамжануудаа халан абалсажа, уласхоорондын зарим асуудалнуудые, тэрэ тоодо ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXX сессиин хүдэлмэритэй холбоотой асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Европодо аюулгүй байдал, харилсаа холбоо хангаха зүблөөнэй түгэсхэлэй актын хуулита текстые энэ зүблөөнэй түгэсхэлэй шатада эмхидхэлшэ — ороной түлөөлэгшэ байһан тула ООН-до дамжуулан үгэһэн тухайгаа О. Маттила А. А. Громыкада мэдээсэһэн байна. Ниитэ европын зүблөөнэй хүдэлмэриие хангаха тушаа Финляндиин хэһэн ажал ябуулгада А. А. Громыко үндэр сэгнэлтэ үгөө.

Тэрэл үдэртөө А. А. Громыко Перугай гадаадын хэрэгүүдэй министр Мигель Анхель де ла Флортой уулзаһан байна. Хаии ёһоной оршон байдалда үнгэрһэн энэ хөөрэлдөөнэй үедэ совет-перуанска харилсаануудай асуудалнууд, тэрэшэлэн, хоёр талые һонирхуулжа байгаа уласхоорондын зарим асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Сентябриин 24-дэ А. А. Громыко Великобританиин холбоото нацинуудай хэрэгүүдэй талаар болон гадаадын хэрэгүүдэй министр Дж. Каллагэнтай уулзаба. Хөөрэлдөөнэй үедэ совет-англи харилсаануудай асуудалнуудаар, мүн уласхоорондын олон тоото асуудалнуудаар, тэрэ тоодо ООН-ой Генеральна Ассамблейн мүнөөнэй сессиин асуудалнуудаар һанамжануудаа халан абалсаһан байна.

СССР-эй УРАН ЗОХЕОЛШОДОЙ ХОЛБООНОЙ ПРАВЛЕНИИН ПЛЕНУМ

Сентябриин 25-да Москвада СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин пленум болобо. КПСС-эй гадаадын политическэ хараа шугамай ёһоор, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной уран зохёолой талаар уласхоорондын холбоо барисаан тухай асуудалые энэ пленум зүбшэн хэлсээ. СССР-эй уран зохёолшодой холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь Г. М. Марков элидхэл хээ.

— Совет уран зохёолшод хадаа КПСС-эй гадаадын политическэ хараа шугамые бэелүүлхэ хэрэгтэ туйлагдаһан амжалтануудаар, Хельсинкидэ болоһон Зүблөөнэй үрэ дүнгүүдээр үнэн зүрхэнһөө баясана. Совет гүрэнэй эб найрамдалай политикын амжаһан туйлалтануудта совет олонациональна литературын гаргаһан хүсэлэл оролдолгын хубитын бии байһанда бидэ баяртайбди. Совет олонациональна литература хадаа коммунизмын түлөө, эб найрамдалай болон арадуудай хани барисаанай түлөө эдэбхитэй тэмсэлэй үзэл бодолоор хододоо нэбтэрэнхэй байдаг.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбоон уран зохёолой талаар уласхоорондынгоо холбоо барисаае КПСС-эй XXIV съездын хараа шугамай ёһоор хүгжөөхэ гэжэ оролдодог. Тиихэдээ эб найрамдалай, демократиин ба социализмын түлөө арадуудай хэдэг тэмсэлэй үндэһэ һуури дээрэ хариин гүрэнүүдэй түрүү үзэлтэй уран зохёолшодые нягтаар жагсаахын түлөө тэмсэдэг юм.

Пиночёдэй удамаршадай Чилидэ гүрдэлгэ мүрдэлгэ хэжэ байһантайнь дашарамдуулан, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин пленум мэдүүлгэ баталан абаа. Бухы совет уран зохёолшодой үмэнэһөө фашис хунтын үргэлжэлүүлжэ байгаа хорото аашануудые зэбүүрхэн буруушаана.

СССР-эй Уран зохёолшодой ээлжээтэ зургаадахи съездые 1976 оной июньдэ зарлаха гэжэ пленум тогтоогоо.

ТАСС-ай корр.

„СОЮЗ"—„АПОЛЛОН": ЛЕНИНГРАД ТУХАЙ ҮГЭ

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд П. Булушев, Н. Железнов). Советскэ Союз соогуур аяншалжа байһан американ астронавтнууд болон совет космонавтнууд сентябриин 24-дэ Ленинградһаа Киев ниидэжэ ошобо.

— Нева мүрэн дээрэхи алдарта городтой би хоёрдохёо уулзаһан байнаб. — гэжэ Ленинградһаа мордохо дээрээ, «Аполлоной» командир Томас Стаффорд хэлээ. — Урданайшье, мүнөөнэйшье үдэр ород арадай оюун бэлигтэй эндэ таһаршагүйгөөр нэгэдэнхэй. Бидэ Ленинградта өөһэдынгөө хэрэгүүдэй мастернуудтай уулзаха аргатай байбабди. Прибор бүтээгшэдэй нарин нягта хүдэлмэритэй танилсахадаашье, урда сагай уран гартанай шухаг зохёолнуудтай уулзахадаашье, энээниие бидэ ойлгоо бэлэйбди.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай өөрынь намтарта мартагдашагүй хуудаһан боложо ороһон Дональд Слейтонэй һанал бодолнууд герой-городой дайшалхы түүхэтэй таһаршагүйгөөр холболдобо.

— Гитлеровскэ хүреэлэлгын 900 үдэрэй һүүлээр илаһан ленинградайхидай эрэлхэг зоригоор омогорхон баясанаб, — гэжэ тэрэ хэлээ. Ленинградта айлшалан ороходоо, бидэнэр жэшээлэшэгүй баатаршалга харуулһан хүшөө хараа бэлэйбди. Тиигээд совет космонавтнуудтай хамта геройнуудай бронзо түхэл дүрсэ доронь сэсэгүүдые табяа һэмди. Энэ хадаа сэдьхэл хүдэлгэмэ мартагдашагүй үе байгаа һэн.

— Город гоё һайхан, тэрэнэй хүн зониинь гоё һайхан, тэдэнэй ажалынь гайхамшаг һайн, — гэжэ Вэнс Бранд хэлээ. — Хамта ниидэһэн совет нүхэдтэеэ — Алексей Леонов, Валерий Кубасов гэгшэдтэй — бидэ гурбан жэл шахуу танилбди. Тэдэнэр бидэндэ, америкынхидтэ, «юрын лэ ородууд» байгаа: анхаралтай, энэрхы сэдьхэлтэй, урагшаа һанаатай хүнүүд байгаа. Ленинградай хүдэлмэришэдтэй уулзахадаа, иигэжэ һанаһанаа баталаа бэлэйбди. Бухы совет хүнүүд иимэл даа.

Мүнөөдэр, ниидэхынгээ руда тээ, американ астронавтнууд ленинградайхидай амарха дуратай газарнуудаар аяншалба.

ВЕТЕРАНУУД-СТАХАНОВЕ ЦУУДТА — ЭХЭ ОРОНОЙМНАЙ ДЭЭДЭ ЗЭРГЫН ШАГНАЛ

Орон доторoo стахановецуудай хүдэлөө үүсхэһэн бүлэг хүнүүдтэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный сентябриин 25-да Кремль соо орден, медальнуудые барюулба.

А. Х. Бусыгин, М. В. Гнатенко, И. И. Гудов, П. И. Ковардак К. Г. Петров, Н. С. Сметанин гэгшэдтэ Леинэй орден ба «Хадуур ба балта» гэһэн алтан медальнууд барюулагдаа. Олонинтын социалис мүрысөө хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ аша габьяатай байһанайнь түлөө, ажалдаа үндэр бүтээсэ туйлаһанайнь, промышленностиин ба хүдөө ажахын элдэб һалбаринуудта хүдэлмэриин түрүү арга методүүдые нэбтэрүүлхэ талаар олон жэлдэ ажал ябуулһанайнь түлөө, мүн стахановецуудай хүдэлөөнэй 40 жэлэй ойтой дашарамдуулан, эдээндэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо һэн.

Тэдэнэй ажал ябуулгые үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө стахановецуудай хүдэлөөнэй ветеранууд КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Советскэ правительствада халуун баяр баясхалан хүргөө. Юһэдэхи табан жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхын, КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөө улам саашадань дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа саашадаашье зорюулхабди, стахановецуудай алдарта ёһо заншалаар залуушуулые хүмүүжүүлхэбди, тэдээндэ өөһэдынгөө дүй дүршэл, эрдэм мэдэсээ болон мэргэжэл шадабаряа дамжуулан үгэхэбди гэжэ Коммунис партиие, Совет гүрэниие, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневые өөрыень тэдэнэр батаар найдуулһан байна.

Эхэ оронойнгоо үндэр шагналда хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан, Н. В. Подгорный ветеранууд-стахановецуудые үнэн зүрхэнһөө амаршалба. Стахановецуудай хүдэлөө үүсхэгшэдэй ажалайнь баатаршалгада Коммунис партии, Совет гүрэн эдэ шагналнуудаараа үндэр сэгнэлтэ үгөө гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэбэ. Энэ хүдэлөөн табан жэлнүүдэй турша соо ажалша олон миллион хүнүүдэй үргэн ехэ социалис мүрысөөн болотороо урган дэлгэрээ, түсэбтэ даалгабаринууд болон социалис уялгануудаа дүүргэхэдэнь, тэдэнэй эршэ үүсхэлые, зохёохы эдэбхи хэшээлыень үзэгдөөгүй ехээр бадаруулаа гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэбэ.

Танай эхилһэн партиин дэмжэһэн ажалай энэ эстафетыетнай таанадай үүсхэлые дэмжэһэн хэдэн миллион хүнүүд хүлеэн абаа гэжэ Н. В. Подгорный хэлээ. Танай дүй дүршэл шудалаад, дам саашадань хүгжөөгөөд, тэдэнэр мүн лэ оронойнгоо арадай ажахын али бүхы һалбаринуудта ашатай үрэтэйгөөр ажалланад.

Н. В. Подгорный элүүр мэндэ, зол жаргалтай ябахыень, ажал ябуулгадаа шэнэ амжалтануудые туйлахыень шагнагдагшадта хүсэһэн байна.

Шагналнуудые барюулха үедэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь М. П. Георгадзе, ВЦСПС-эй секретарь И. М. Владыченко болон бусад байлсаба.

(ТАСС).

ЗОХЁОХЫ ЗОРИГ, АЖАЛЛАХЫ БААТАРШАЛГА

Стахановецуудай хүдэлөөнэй 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан бүхэсоюзна научно-практическа конференци сентябриин 25-да хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Энэ конференци дээрэ үгэ хэлэһэн үйлэдбэриин, барилгануудай, хүдөө ажахын шэнэ юумэ үүсхэгшэд, профсоюзай ба комсомолой организацинуудай, министерствэнүүдэй, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд мүнөөнэй эрхэ байдалда социалис мүрысөө хүгжөөхын тулада стахановецуудай хүдэлөөнэй удха шанарые али бүхы талаһаань шэнжэлһэн байна.

Конференциин зууршалһан дурадхалнууд болон тобшолнуудые бэелүүлээд байхада, мүрысөөе бүри һайнаар эмхидхэхэ, коммунизм байгуулгын али бүхы һалбаринуудта шэнэ амжалтануудые туйлаха хэрэгтэ тэрэниие зорюулха арга олгохо байна.

Конференцидэ хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээхэ амаршалгын бэшэгые баталан абаһан байна.

* * *

Стахановецуудай хүдэлөө үүсхэгшэдэй хүндэлэлдэ ВЦСПС Ажалай ордон соо уулзалга эмхидхэһэн байна.

ВЦСПС-эй Президиумэй зүгһөө тэдэниие ВЦСПС-эй секретарь В. И. Прохоров амаршалба. Стахановецуудта анхарал хандуулһанайнь, тэдэнэй ажалые үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө уулзалга дээрэ үгэ хэлэһэн Социалис Ажалай Геройнууд А. Х. Бусыгин, М. И. Виноградова, С. Н. Зинченко болон бусад партиин Центральна Комитедтэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневтэ өөртэнь үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргөөд, партиин табиһан зорилгонуудые дүүргэхын тулада хүсэ шадалаа, эршэ зоригоо гамнахагүйбди гэжэ найдуулаа.

(ТАСС).

XXV КПСС-эй СЪЕЗДЫН угтамжада

МЭРГЭЖЭЛ, ШАДАБАРИЯА ДЭЭШЭЛҮҮЛЭН...

Нээмэл аргаар нүүрһэ малтадаг Бага-Холбоолжоной уурхайн ахалагша машинист Григорий Семёнович Покацкиин хүтэлбэрилдэг экипажай коллектив «хара алта» малтаха юһэдэхи табан жэлэйнгээ даабари байгша оной январиин 1-дэ амжалтатайгаар дүүргээ бэлэй. Эдэнэй нэрэ соло гансал Бага-Холбоолжоной уурхайн коллективэй дунда бэшэ, бүхы «Востсибуголь» нэгэдэлэй хүдэлмэришэдэй дунда мэдээжэ болобо. Тэрэнэй нэрэ солые «Востсибуголь» нэгэдэлэй Хүндэлэлэй дэбтэртэ бэшээ бэлэй.

Григорий Семёнович Покацкий яагаад иимэ һайн үрэ дүн туйлаба гээшэб! Али тэрэнэй хэһэн ажал хүдэлмэри буруугаар тоологдоо гү? Үгыл ааб даа. Манай уурхайн хүдэлмэришэдэй хэһэн ажал хүдэлмэри ехэл нарин нягтаар тоологдодог гээшэ. Хэһэн ажалай дүн тэрэл үдэртөө ехэл наринаар тоологдожо, бултанай дунда мэдээжэ болгогдодог юм. Григорий Семёнович Покацкий юһэдэхи табан жэлэй эхинһээ эдэбхи ехэтэйгээр хүдэлжэ ороһон байна. Тэрэ нээмэл аргаар нүүрһэ малтаха ажалда олон жэл хүдэлжэ, дүршэл шадабаритай болоһон хүн ааб даа.

Газар малтадаг ЭКГ-4,6 түхэлэй экскаваторайнгаа «абари зангые» табан хуруугаа зэргэ мэдэхэ болоһон. Хаана ямар деталь нуудынь хуушараад, хэдыдэ тэрэнине һэлгэжэ, шэнэ деталь табиха хэрэгтэйб. Сүм мэдээд байдаг. Эдэнэр экскаватораа саг болзор соонь заһабарилаад, тоһодоод, сэбэрлээд ябадаг. Тэрэнэй жолоододог экскаватор халаанай үедэ эбдэржэ, миин байһан ушар һүүлэй жэлнүүдтэ үзэгдөөгүй. Ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг. Хамта хүдэлдэг нүхэдэйнгөө урда шанга эрилтэ табидаг. Заримдаа хэмһээ үлүү шангарна гү даа гэжэ һанахаш. Теэд хамта хүдэлдэг нүхэдынь Григорий Семёновичто хэзээшье гомдожо ябадаггүй.

— Сэхэ сагаан һанаатай. Шэбшэжэ, бодомжолжо ябаһанаа сэхэ руунь хэлээд орхидог. Григорий Семёновичт Покацкиин шанга эрилтэ табидаггүй һаа, ямаршье амжалта туйлагдахагүй һэн, — гэжэ тэрэнэй туһалагша Н. И. Хамлатов хэлэдэг. Тэрэ зүбшье юумэ хэлэнэ бшуу даа. Аха заха нүхэрэйнгөө жэшээгээр хүдэлдэг, халаан бүриин даабари үлүүлэн дүүргэхын тула оролдожо ябадаг хадаа Николай Хамлатов ингэжэ хэлэнэ ха юм. Г. С. Покацкий туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхаха гэжэ оролдодог. Халаан бүриин даабари 15—20 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн зорилго бүхы экипажайнгаа коллективэй урда табина. Эдэнэр энэ хүсэл эрмэлзэлээ бэелүүлжэ шадаһаншье.

Энэ түрүү коллектив байгша оной наймаа һарын даабариһаа гадуур 80 мянган тонно нүүрһэ малтаа. Энэнь һая нааша үзэгдөөгүй туйлалта мүн болоно. Г. С. Покацкиин экипажай хүдэлмэришэд оньһон техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, эбтэй эетэйгээр хүдэлдэг дээрэһээл иимэ һайн үрэ дүн туйлажа. холо ойгуур суурхажа эхилбэ бшуу. Г. С. Покацкий олон жэлэй туршада эршэтэй шангаар хүдэлжэ байһанайнгаа түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан юм. Тэрэнэй үбсүүндэ «Шахтёрой алдарай» II-дохи, III-дахи шатын тэмдэгүүд ялардаг.

Иимэ ажалша бэрхэ хүдэлмэришэд манай Бага-Холбоолжоной уурхайда олон ааб даа. Октябриин Революциин орденоор шагнагдаһан, «Шахтёрой алдарай» бүхы гурбан шатын тэмдэгтэ хүртэһэн экскаваторай ахалагша машинист Петр Илларионович Коновалов тухай үгэ хэлэнгүй гарахаар бэшэл хаш. Энэ хүмнай коллектив соогоо ехэл хүндэтэй болоһон. Нээмэл аргаар нүүрһэ малтаха ажал дээрэ 12 жэл тухай хүдэлжэ, баян дүршэлтэй болоһон. Экскаватораа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, үдэрһөө үдэртэ улам эршэтэйгээр хүдэлхэ гэжэ яһала оролдодог. Жэлдээ 1 миллион кубометр газар малтаха гэһэн үүсхэл 1971 ондо гаргаа бэлэй. Урдань бидэнэр ЭКГ-4,6 түхэлэй экскаватораар жэлэй туршада 850—900 мянган кубометр газар малтадаг байгаабди. Тиимэһээл П. И. Коноваловай гаргаһан үүсхэлые дэмжэхэ зүрхэтэйшүүл абаһаар үсөөншэг байба.

Үүсхэл гаргаһан хүдэлмэришэн хэр хүдэлхэнь ааб? Үгэдөө хүрэжэ шадаха гү? Иимэ бодол олоной һанал бодолые хүлгөөдэг бэлэй.

П. И. Коноваловай хүтэлбэрилдэг экипажай коллектив экскаваторта заһабари хэхэ сагые нилээд хорообо. Халаанай һэлгэлсэхэ сагта, сайлалгын үедэ дутуу дунда юумэнүүдыень усадхадаг һэн. Экскаватор миин байлгадангүйгөөр ашаглагдадаг бэлэй. Энэ экипажай коллектив һарадаа 70 мянган кубометр газар малтаха даабарияа 100 мянганда хүргэбэ. 1971 оной түрүүшын хахад жэлэй туршада 600 мянган кубометр газарай хүрьһэ малтаад байгаа бэлэй.

Тингэхэдэл манай уурхайн хүдэлмэришэд бодолгото болоно эхилээ һэн. Пётр Илларионович Коновалов бии байгаа арга боломжонуудаа һайса тооложо, хаража үзэһэн байгаа бшуу. Тиимэһээл жэлдээ 1 миллион кубометр газар малтаха гэһэн үүсхэл гаргаба ха юм. Оролдоод хүдэлөө һаа, жэлдээ эды шэнээн газар малтаха арга боломжо бии байгаа ха юм.

Уурхаймнай бүхы машинистнүүд жэлдээ миллион кубометр газар малтахын тула тэмсэжэ ороо бэлэй. Мүнөө манай булта машинистнүүд ЭКГ-4,6 түхэлэй экскаватораар жэлдээ 1 миллион 100 мянганһаа 1 миллион 150 мянган кубометр газар малтадаг болонхой. П. И. Коноваловай гаргаһан үүсхэлые дэмжэһэнэй ашаар лэ манай Бага-Холбоолжоной уурхайн коллектив жэлһээ жэлдэ улам һайн үрэ дүнгүүдые туйлана. Оньһон техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, бага гаргашатайгаар ехэ нүүрһэ малтадаг болообди.

Манай уурхайда мүнөө халаанай даабари дүүргэдэггүй, ажалай журам эбдэдэг хүдэлмэришэд гэжэ үгы болонхой. Бидэнэр нүүрһэ малтаха, гүрэндэ продукци худалдаха юһэдэхи табан жэлэйнгээ даабари байгша оной апрелиин 16-да дүүргээ бэлэйбди. Мүнөө бүхы коллективээрээ 1976 оной түсэбөөр хүдэлжэ байнабди. Байгша оной наймаа һарын даабариһаа гадуур 85 мянган тонно нүүрһэн малтагдаа. Продукци худалдаха даабари 243 мянга түхэригөөр үлүүлэн дүүргэгдээ.

Бидэнэр партиин XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаад, хаба шадалаа гамнангүйгөөр хүдэлжэ байнабди. Оньһон техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа. халаан бүриин даабари үлүүлэн дүүргэхын тула булталаа тэмсэжэ оронхойбди.

А. ШЕВЧЕНКО,
нээмэл аргаар нүүрһэ малтадаг Бага-Холбоолжоной уурхайн машинист.

Сэсэгма Шагдурова энэ хабар дошхон зэр... аашатай 15 хайнаг гунжадые даажа абаа һэн. ... та гунжан бүхэнһөө 4—5 килограмм тоһолиг байгаа гэхэ гү, али даажа абаһан һүрэг үнеэд... дээ 75—80 килограмм һү haадаг һэн.

Түрүүшын үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэжэ, һаамхай болгожо һургаха, шадаал һаа, эртүүр... ... жа, үбэлдөө һү һаалияа доошолуулхагүйе ор... рилготойгоор залуу һаалишан ажаллана.

Д. ДУ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ахын аймагай «Улаан Аха» ... залуу һаалишан С. Шагдурова. Авторай ...

Политическэ, экономическа һуралсалай шэнэ жэл угтуул...

АША ҮРЭ ЕХЭТЭЙ БОЛГОХО

Коммунистнуудай, комсомолшууд болон залуушуулай бүхы ажалшадай марксистско-ленинскэ экономическа һуралсалай шэнэ жэлэй эхилхэ саг ойртобо. Партийна организацинуудта шэнэ жэлдэ бэлэдхэл дүүрэнтэжэ байна. Манай корреспондент партиин хэдэ хэдэн райкомуудай политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдые даагшанарта хандажа, партийна, комсомолой, политическэ болон экономическа һуралсалай жэлдэ бэлэдхэлэй ямараар ябуулагдажа байһан тухай һонирхобо.

Марксистско-ленинскэ һуралсалай нүлөө, аша үрэ дээшэлүүлхэ талаар юун хэгдэнэб гэһэн асуудал табигдаһан байна. Эдээнэй харюу доро толилогдобо.

Н. И. ЯКИМОВ, КПСС-эй Кабанскын райкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагша:

— Политическэ, экономическа һуралсал хүн зониие ямар юумэндэ һурганаб, ямар аша үрэ асарнаб, хүсэ нүлөөнь хайшааб гэжэ нэн түрүүн хаража үзэдэг гээшэбди. Энэ асуудалда харюусахын тулада һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл тухай тогтоое.

Аймагай промышленна предприятинуудай, колхоз, совхозуудай партийна организацинууд коммунистнуудай, комсомолшууд болон залуушуулай, ажалшадай экономическа һуралсалда һураха хүнүүдые тодорхойлһон байна. Элдэб шатын һургуулинууд, теоретическэ семинарнууд байгуулагданхай. Гурба мянгаад шахуу хүн, тэрэ тоодо 2018 коммунист партийна һуралсалда хабаадаха юм. Политическэ һуралсалай дунда шатын һургуулинуудта олонхи хүн һураха. 86 иимэ һургуули байгуулагданхай. Эхин шатын 29 һургуули, 4 жэлэй теоретическэ семинар хүдэлхэ болоно. Тинхэдэ аймагай партийна, ажахын эдэбхитэдэй һургуули бүхэли жэлдээ хүдэлжэ байдаг гуримтай. Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. С. Берещинов энэ һургуулиие хүтэлбэрилдэг. Промышленна ба хүдөө ажахын предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна комитедүүдэй секретарьнар, арадай ажахын мэргэжэлтэд, партиин райкомой, аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй хүдэлмэрилэгшэд эндэ һуралсадаг юм.

Марксистско-ленинскэ һуралсалай ябаса, тэрэнэй аша үрэ, хүсэ нүлөөн пропагандистнарай шадабариһаа болодог гээшэ ааб даа. Тиимэ хадань эдэнэрые шэлэжэ олохо, һургаха, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партиин райком ехэ һаналаа табидаг байгаа, саашадаашье улам ехээр анхарха байна. Олонхи пропагандистнарнай хүдэлмэридөө дүршэһэн, теориин, методикын талаар бэлэдхэл һайнтай улад юм. 29 лэ хүн энэ ажалда түрүүшынхиеэ ороһон байна. Олонхи пропагандистнар дээдэ эрдэмтэй зон юм. Партийна пропагандистын энэ харюусалгатай ажалда хүтэлбэрилхы тушаалтадые, арадай ажахын мэргэжэлтэд болон багшанарые табиха гэжэ оролдодог гээшэбди. Промышленна предприятинуудай, колхоз, совхозуудай 34 хүтэлбэрилэгшэд энэ жэлдэ пропагандистаар хүдэлхэ юм. 116 мэргэжэлтэд, багшанар энэ ажалда хабаадуулагданхай.

Пропагандистнарай эрдэм, мэргэжэл дээшэлүүлхэ зорилгоор жэлэй түсэб табигданхай. Энээнээ партиин обкомой политическэ гэгээрэлэй байшангай түсэбтэй зохилдуулдаг байнабди. Марксистско-ленинскэ теориин, методикын талаар эдэнэртэ туһаламжа хүргэхэ зорилгоор жэлдээ гурба удаа семинар үнгэргэнэбди. «Пропагандист бүхэн методикын, психологиин үндэһэ һуури шудалха ёһотой» гэһэн темээр үнгэрэгшэ жэлдэ методическа конференци үнгэргэгдөө һэн. Мүнөө жэлдэ хэгдэхэ конференци дээрээ энэ темээ үргэлжэлүүлхэ зорилготойбди. Иимэ конференци дээрэ пропагандистнар дүй дүршэл тухайдаа хөөрэдэг, һуралсалай зарим зарим шухала асуудалнуудаар ехэ хөөрэлдөөн болодог байна. Конференциин материалнуудай дүнгүүдые тобшолоод, дурадхалнуудые аймагай газетэдэ хэблэдэг байнабди.

Марксистско-ленинскэ һуралсалай хүсэ нүлөө, аша үрэ ехэ болгохо зорилгоор зохихо ажал ябуулагдадаг юм. Сэлэнгын ЦКК-гай партийна организацида коммунистнуудай ажалай болон политическэ эдэбхи дээшэлүүлхэ хэрэгтэ политическэ һуралсалай нүлөөн гэһэн асуудал үнгэрэгшэ жэлэй декабрь һарада партиин райкомой бюро дээрэ хэлсэгдэһэн байгаа. Ингэжэ эндэхи һуралсалда тохёолдодог дутагдалнууд усадхагдаа һэн.

Тимлюйн асбоцементын зүйлнүүдые гаргадаг заводой партийна организацида политическэ һуралсал һайнаар эмхидхэгдэнхэй гэжэ хэлэлтэй. Эндэ 92 коммунист бии юм. Тэдэнэй 11-ниинь дээдэ һургуулинуудта заочноор һурадаг, хоёрынь аймагай партийна ажахын эдэбхитэдэй һургуулида һурадаг, 72-ынь партийна һуралсалда хабаададаг. Эдэнэрэй дунда нормоёо дүүргэдэггүй хүн гэжэ байхагүй. Эндэ һурагшадай 38-ниинь коммунист, ажалай ударник солотон, 20-ниинь ухаалан зохёогшод, 32-ынь агитатор, 12-ынь лектор гэхэ мэтээр ажалдаашье, ниитын даалгабаридашье үндэр дээдэ мэдэрэлтэйгээр хабаададаг гэжэ хэлэхэ эрхэтэйбди.

Һуралсалай бүхы хэрэгсэлнүүд: учебнигүүд, харуулан ойлгуулха зүйлнүүд, хэшээл үнгэргэхэ газар гэхэ мэтэнүүд бэлэн болонхой. Октябриин 7-до аймагай пропагандистнарай семинар үнгэргэхэбди. Байгша оной, мүн табан жэлэй түсэб, даалгабаринуудые бэелүүлхэ тухай аймагай ажалшадай үмэнэ табигдажа байгаа зорилгонууд тухай үшөө дахин һануулха, хүдэлмэриин һүүлэй дүнгүүдые хөөрэжэ үгэхэбди.

Э. З. ДОЛХОНОВА, КПСС-эй Загарайн райкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагша:

— Политическэ, экономическа һуралсалай аша үрэ, хүсэ нүлөө ехэ болгохын тулада оролдохо гээшэ гол зорилгомнай болоно. Энэ талаар бүхы юумэн хэгдэнхэй гэхын аргагүй. Зарим газартахи һургуулинуудта хэшээлнүүдынь һонигүйгөөр үнгэрнэ.

Марксистско-ленинскэ сурталые мүнөө юрэнхыгөөр лэ дажаганаса уншаад гарахадаа хүниие һонирхуулхагүйш. Харин энэ сурталые сэдьхэл бодол соогуураа гаргажа, бодото байдалтай сасуулжа, ажал хэрэгээ һайжаруулха бодомжо зондо түрүүлхээр хөөрэбэл, пропагандист урдаа табиһан зорилгоёо дүүргэжэ шадаха байна. Иимэ хурса үгэтэй, үнэхөөрөө дүлэтэ, партийна пропагандистнар аймаг дотор, олон бии. Жэшээнь, Элхиин автомобиль заһабарилгын заводой пропагандист И. Г. Тулохонов, Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводой пропагандист Г. И. Тараев болон бусадые тооложо болоно. Эдэнэр педагогикын, психологиин заабаринуудые шудаланхай, хэшээлнүүдээ алишье талаһаань үндэр хэмжээндэ үнгэргэдэг юм. Урда жэлнүүдтэ эдэнэрэй дүй дүршэл согсологдожо, тусхай хуудаһанууд барлагдажа гаргаданхай. Гадна үнгэрэгшэ жэлдэ ниитэ эдэбхитэдэй хүсөөр хүдэлдэг политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдэй (Горхон станциин, Хандагатайн леспромхозой, Онохойн модоной комбинадай) хүдэлмэри тобшологдоһон байна. Һуралсалай жэлэй хугасаада һара бүри пропагандистын хуудаһан аймагай газетэдэ гаргагдадаг юм.

Политическэ, экономическа һуралсалые аша үрэ ехэтэй болгохо зорилгоор Горхон станциин, Эрхирэгэй совхозой партийна организацинуудай тоосоо партиин райкомой бюро дээрэ шагнагдаһан байна. Энэ ушар хадаа политическэ, экономическа һуралсал эмхидхэхэ, тэрэнэй шанар һайжаруулха талада туһатай байһаниинь ойлгосотой.

«Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин, Онохойн модоной комбинадай партийна организацинуудта политическэ, экономическа һуралсал яһала һайнаар эмхидхэгдэһэн байгаа. Онохойн модоной комбинадта С. И. Михайлов экономикын эрдэмэй үндэһэ һуури шудалдаг һургуулиие хүтэлбэрилдэг юм. Һуралсалаа үйлэдбэриингөө хэрэгтэй нягта холбоотойгоор ябуулдаг байба. Эндэ һурадаг бригадирнууд И. З. Хилатов, П. И. Васильев гэгшэдэй бригаданууд табан жэлэйнгээ түсэб үнгэрэгшэ жэлэй декабрь ... дүүргэһэн байна. Э... кын эрдэм ухаанай ... сал хадаа эндэ һур... эдэбхи дээшэлүүлээ, нүлөө үзүүлээ гэжэ ... лэлтэй.

Пропагандистнарай ... мэргэжэл дээшэлүүлха, ... тодикын, психологиин ... ринуудые шудалуулха ... шэ тон шухала бай... рэ дурсагдагша бари... эли тодоор харуулна, ... зорилгоор пропаганди... ябуулха хүдэлмэриин ... түсэб табигданхай. ... соомнай зохихо хэмжэ... хараалагданхай. Гад... тийна организацинууд... һөө һуралсал шалга... дэмээ дээшэлүүлхын ... коммунистнуудай хар... ехэ болгохо хэмжээн ... хараатай юм.

Политическэ, эконо... ска һуралсалай шэнэ ... бэлэдхэл дүүрэнтэнхэ... раха зон тодорхойлог... пропагандистнар ол... Һуралсалай хэрэгс... ном судар, харуулан... гуулха зүйлнүүд, техн... хэрэгсэлнүүд хуу бэлэн ... хан пропагандистнарай ... нар үнгэргэгдөө.

Энэ жэлдэ комсомо... болон залуушуулай ... ческэ һуралсалда ехэ ... лаа табиха байнабди. ... шэлтэй коммунист... пропагандистаар таб... бди.

ХОНИН АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЫН ТУЛА

(ГААРГЫН СОВХОЗОЙ АХАМАД ЗООТЕХНИК Д. Д. ГОМБОЕВ)

Ажахынгаа гол һалбаринуудай нэгэн болохо хони үсхэбэрилгээе саашадань эрид хүгжөөхын тула һүүлэй жэлнүүдтэ горитой хүдэлмэри хэгдэнэ. Наймадахи табан жэлэй эсэсһээ хойшо совхоз доторнай хонидой үүлтэр һайжаруулха, шэмэтэ үбһэ тэжээлээр дутамаггүй хангажа, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ талаар ехэ ажал ябуулагдажа захалаа.

Мүнөө ажахыдамнай эрхим үүлтэрэй хэдэн һүрэг байгуулагданхай. Һүүлэй жэлнүүдтэ совхозоймнай бүхы олзо доходой 45 процентнь хони үсхэбэрилгэһөө ороно. Тиихэдэ бүхыдөө жэлэй туршада тушаагдаһан мяханай хахадынь баһал энэ һалбариһаа абтаһан байха. Ингээд ерэхэлээрээ, хони үсхэбэрилгэмнай нилээд ашаг үрэ ехэтэй һалбари болон хүгжэжэ байна.

Юһэдэхи табан жэлэй эхиндэ ажахымнай бүхыдөө 16512 хонитой байһан һаа, мүнөө отарануудтамнай 20 мянган хонин харууһалагдана. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада совхозоймнай хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө 100—101 хурьга абажа түлжүүлээ. Тиихэдэ үнгэрһэн энэ хугасаа соо гүрэндэ нооһо тушааха түсэбөө сүм дүүргэжэ, эхэһээ һалгаагдаха хурьгадайнгаа тус бүриин шэгнүүрые түсэбһөө 5 килограмм ехээр нэмээжэ, гүрэндэ тушаагдаха хонидой тус бүриин шэгнүүр түсэбһөө 3 килограммаар дээшэлээ. Мүн хонин бүхэнһөө 200 грамм нооһон ехээр абтадаг болоо.

Ажахымнай зарим хонишод жэл бүри горитой амжалта туйлажа, тэрэнээ улам батадхана. Зүгөөр энэ илалта яагаад туйлагдааб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, хони үсхэбэрилгые хүгжөөхэ талаар бии байгаа арга боломжонуудаа элирүүлжэ, хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэрээ, илангаяа эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ ажалаа һайнаар, али бүхы зоотехническэ заабариин ёһоор эмхидхэн ябуулдаг болообди. Хоёрдохёор, гүрэндэ заабол һайн шанартай нооһо, тарган хони тушаадаг болоһомнай совхоздо ехэ олзо ороно гээшэ.

Хэнэйшье мэдэхээр, хүшэ тамираар һула хонидой ашаг шэмэнь хэзээдэшье доогуур байдаг. Тиимэһээ зунай, намарай сагта һүрэг хонидоо тунга ногоотой бэлшээридэ һайса манаха хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдадаг болоо. Мүн нажартаа отарануудые шэнээр байгуулхадаа хонидоо наһаарнь, нооһонойнь шанараар илгажа, һүрэгүүдые бүридхэнэбди. Тэрэшэлэн эхэ хонидой һубайралгатай эрид тэмсэхэдээ, абаһаар хонидоо һайса таргалуулһанай һүүлээр искусственна аргаар үрэжүүлжэ эхилнэбди. Урдандаа хурьгадай эхэһээ орой һалгаагдадаг байһанһаа хонид балай таргалуулагдангүй үрэжүүлэгдэжэ, олоороо һубайрдаг байгаа. Мүнөө энэ алдуу усадхагданхай юм.

Мүнөө үедэ совхозой хонишод хурьгадаа нооһо хайшалалгын һүүлээр эхэһээнь һалгаагаад, эхэ хонидоо хоёр һарын туршада элбэг ногоотой бэлшээридэ манажа таргалуулна. Искусственна аргаар үрэжүүлгын эхилхэдэ, һүрэг хонидоо тарянай узуур дээрэ гү, али үбэлжөөнэйнгөө дүтэ шадар таригдаһан зелёнкын полидо бэлшээдэг гуримтай. Ингээд ерэхэлээрээ, хониднай хүсэд таргалһан хойноо үрэжүүлэгдэхэдээ һубайрхаяа болижо, олон түл абтадаг болоо.

Үнэн дээрээ хонишодой түрүүшын халуун хаһа — эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэримнай урдынхидаал адли хоёр һара соо бэшэ, харин 25—30 үдэрэй туршада үргэлжэлнэ. Тиигэжэ хабартаа түл абалгамнай баһал эды саг соо үнгэргэгдэжэ, абтаһан хурьгаднай жэгдэ томо болон боргожоно.

Байгша ондо ажахыдамнай һайн үүлтэрэй эхэ хонидой гурбан отара нэмэжэ эмхидхэгдээ. Эдэ һүрэгүүдые үнинэй дүршэлтэй хонишод: СССР-эй Верховно Соведэй депутат Ц. А. Бадмаева, Н. Г. Хамалеева, Д. Ш. Шарланов гэгшэдтэ даалганхайбди. Тингэжэ совхознай бүхыдөө һайн үүлтэрэй 11 отаратай болобо.

Саашадаа хони үсхэбэрилгээе улам хүгжөөхын тула үүлтэрыень һайжаруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хүдэлмэрээ бүри үргэнөөр ябуулхамнай. Тиихэдэ отарануудта хонидой байранууд шэнээр баригдажа, хонишодой байха гэрнүүд олоор ашаглагдаха юм. Хоёрдохёор, хүшэ тамираар муу, үбшэн хониднай эдэ үдэрнүүдтэ һүрэгһөө илгагдажа, тусхай отара болгогдоод. Түнгээнэй эмшэлэлгын - профилактическа пунктда тусгаар харууһан доро адуулагдажа байна. Харин гүрэндэ тушаагдаха һүрэгнай мүнөө шэмэтэ тэжээлээр хооллуулагдажа, бүри хүшэлүүлэгдэжэ байнхай.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозоймнай хонишод искусственна аргаар хонидоо үрэжүүлхэ хүдэлмэридөө, үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ, туйлаһан амжалтаяа улам батадхахаар ажаллана. Ушарынь хадаа ахалагша хонишоднай ехэ зорилго харааланхай юм. Тусхайлан хэлэбэл, 1976 ондо хонидойнгоо тоо толгойе 1000 хонёор олошоруулжа, хонин бүриһөө 3 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалха ба гүрэндэ тушаагдаха хонидойнгоо тус бүриин шэгнүүрые 35 килограммда хүргэхэ уялга абанхай юм. Теэд энэ зорилгомнай заабол бэелүүлэгдэжэ, хони үсхэбэрилхэ һалбаримнай улам хүгжэхэл байха.

ХАЛУУН ХАҺА

«Родина» колхоздо хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэ августын 11-дэ эхилээ һэн. Мүнөө үедэ энэ хүдэлмэри түлэг дундаа ороод байна.

Тус ажахыда бүхыдөө 8.300 толгой эхэ хонид бии. Тэдэнэй 7.600-ниинь искусственна аргаар үрэжүүлэгдэхэ. Мүнөө үедэ 2.500 гаран хонин үрэжүүлэгдээд байна.

Николай Алексеевич Агафоновой һүрэгтэ 235, Владимир Иванович Кривогорницыной — 162, Дмитрий Семёнович Москвитинай — 230, Семён Осипович Полоновой хонидой 260 толгойнь үрэжүүлэгдээд, бэшэнииннь һаяар дүүргэгдэхэнь.

— Манай колхоздо хонишодой 13 бригада бии. 11-ниинь хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлгээе эхилбэ. Мүнөө дээрээ энэ хүдэлмэри яһала һайнаар, эмхитэйгээр ябуулагдажа байна. Зарим бригадануудта үдэр соо 30—40 хонин үрэжүүлэгдэнэ бшуу, — гэжэ колхозой ахамад зоотехник Сергей Николаевич Шешурёв хөөрэнэ.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
Хяагтын аймаг.

МҮРЫСЭН ХҮДЭЛНЭ

Хүрбын совхозой дүй дүршэлтэй хонишод Б. Балдандоржиев, А. Вахрушев гэгшэд зунай тунга ногоотой холын бэлшээридэ хонидоо таргалуулхын тулада Һахалан гэжэ газарта жэл бүри нүүжэ ошодог заншалтай. Тэдэнэр байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 96 хурьга абажа түлжүүлһэн, хонин бүхэнһөө 3—3,2 килограмм нооһо хайшалһан, социалис уялгаяа дүүргэжэ шадаһан байха юм.

Мүнөө хонишод искусственна аргаар хонидоо үрэжүүлжэ байнхай. Совхозой зоотехнигүүд, эндэ практика гарахаяа ерэһэн студентнэр хонидые үрэжүүлгэдэ туһаламжа үзүүлнэ. Совхозой ахалагша зоотехник Д.-Ц. Ванчиков энэ шухала хэрэгтэ онсо анхарал хандуулжа, хонишодто зүбшэл заабари үгэнэ.

Дүй дүршэлтэй хонишод партиин XXV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, шударгы габшагайгаар ажаллажа байна. Ингэжэ ерэхэ жэлэй үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхэ, хонидоо тобир таргалаар ондо оруулха гэжэ оролдон, мүнөө ажаллана.

Ц.-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.
Хоринн аймаг.

Табан жэлэй түрүүшү...

КОМСОМОЛЕЦ НИКОЛАЙ СУДАРИК...

Арбадахиие дүүргэмсээрээл Николай Ленинскэ ... молой нэрэмжэтэ автомобильна заводто хүдэлхэ... бэлэй. Тэрэ гэһээр арбан жэл үнгэрөө. Түрүүшээр ... рументальна цехтэ ажаллажа, мэргэжэл олоһон ... тай. Удаань Совет армиин зэргэдэ алба хээ.

1970 ондо түрэл заводтоо бусажа, удаан болонгүй... дэ мэргэжэлтэй слесарь болоодхёо бэлэй. Тии... 1974 оной октябрь һара соо Николай Судариков — ... сомолец, коммунис ажалай ударник — хубита таб... лэйнгээ түсэб дүүргэжэ, арбадахи табан жэлэй түс... ажаллажа эхилээ һэн. Тэрэнние цех соохиннинь ... хүндэлдэгшье болонхой. Баян дүй дүршэлөө залуу ... дэ дамжуулан үгэхэһөө гадна, ниитын хүдэлмэридэ... хитэйгээр хабаададаг юм. Тэрэнэй ударидадаг ком... лой бүлэг цех соогоо эгээл эрхимынь гэжэ тоотой юм.

1975 ондо Н. С. Судариков РСФСР-эй Верховно С... дэй депутадаар һунгагдаа һэн. Эрхим амжалта туй... найнгаа түлөө «Ажалай алдар солын» гурбадахи ш... орденоор, 1973 ба 1974 онуудай «Социалис мүрысө... илагша» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаа юм. Мүнөө бүхы... водойнгоо коллективтэй хамта КПСС-эй XXV съез... хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсанхай. АЗЛК-гай ... лектив дээшэлүүлэгдэһэн уялга абажа, жэлэйнгээ ... бариһаа гадуур 2.000 «Москвич» машина бүтээ... хаар шармайна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Коммунис ажалай удар... РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат Николай Суд... ков. 2. Бэлэн болоһон «москвичууд».

ТАСС-ай фотохрони...

ҮХИБҮҮДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭДЭ ТЕАТРАЙ ҮҮРГЭ

…үүдые дүрбэн тэгшээр …үүлхын тула ябуулаг… …ассһаа гадуур хүдэл… …нэгэ ехэ хубитань ха… …үхибүүдэй театральна …ы ажал болоно. Ис… …ын хүмүүжүүлхы үүр… …ай педагогическа эрдэм… …һайнаар бэшэгдэнхэй. …ье үхибүүдэй өөһэдын …ы хүдэлмэри тухай, …хүдөөгэй, нацио… …һургуулинуудта энэ …эриин арга боломжо… …тухайда гүйсэд һайн …эл хэгдээгүй байһаар.

…еспубликын һургуули… …а ябуулагдажа байгаа …үдэй театральна зо… …ы ажалые хараад үзэхэ… …хадаа хүмүүжүүлгын …эриин хубитань боло… …харин уран һайханай …эй нэмэлтэ хэшээл гү, …үхибүүдэй юрэл сүлөө …үнгэргэхэ хэрэг болон… Искусство хадаа нэгэ …үхибүүдые дүрбэн тэг… …уран һайханда дура… …хүмүүжүүлгэдэ ай… …ехэ нүлөө үзүүлдэг, …талаһаа ямаршье на… …хүгэдэй уран бэлиг …дэг ха юм.

…Намсараевай нэрэм… …Хэжэнгын, Ново-Селен… …ын дунда һургуулинууд… Улаан-Үдэ хотын нэгэ… интернат-һургуулида …гдаһан шэнжэлгэ-тур… …ын хүдэлмэриин дүнгүү… …хаража үзэхэдэ иимэ … Үхибүүдэй театральна …ы ажалтай холбоотой …нэгэ педагогическа зо… …табигдаһан байбал, энэ …эри һайн үрэ дүн үгэ…

…үүдэй театральна зо… …ажал гол түлэб бага… …жэгүүдые, инсцениров… …дые табилга, литера… …драматическэ найруул… …болодог. Зүжэгүүдые та… …тухай оло дахин то… …ойгоор бэшэгдэһэн бай… …имэһээ туршалга-шэн… …ын үедэ харуулагдаһан …үүд тухай тогтожо хэ… …эр.

…хаараа бодото байдалда …орёо бэшэхэн сюжед… …ойлгосотой этюдһээ …хэдэ, үхибүүд тон дура… …ар наададаг байна. «Ой соо», «Сабшалан дээрэ», «Заһаһа барилга», «Хартаабха хуряалга» болон бусад этюдүүдые үхибүүд һайнаар, өөһэдөө нэмэжэ, зохёожо байгаад наададаг. Нааданда хабаадажа байһан хүн бүхэн өөһэдөө иимэ байдалда оробол хайшан гэхэб, тон тиимээр наадаха ёһотой. Иимэһээ энэ нааданай хүмүүжүүлхы удха шанар, үүргэ дээшэлнэ. «Сабшалан дээрэ» гэһэн этюдэй жэшээ дээрэ энэниие харуулая. Нааданда хабаадагшад үбһэ сабшажа байна. Хүтэлбэрилэгшын тэмдэгээр тэдэнэр ногоон соо могой гү, али шубуунай уурхай, хулганын нүхэ «харабад». Эдэ ушар бүхэнэй һанаанһаа абтаһаншье һаань, нааданда хабаадагшад үнэхөөрөө хаража байһан мэтээр хүн бүхэн өөр өөрынгөө һанал харуулба. Нэгэниинь модо бараад, шангаар сохижо могойе алаба. Нүгөөдэнь хорото могой бэшэ гэжэ һанаад абажа, хармаандаа хэбэ. Гурбадахинь айһандаа һүхирөөд гүйшэбэ. Дальбараахайнуудай байһан уурхайн дайралдахада хүн бүхэн шахуу ехэл хөөршөөбэ. Харин нэгэ хэды хүбүүд хажуураар гамгүй сабшаһан хэбэр үзүүлбэ. Удаань хулганын нүхэн байба. Эндэ зарим хүбүүд хулганын гүлгэ һүүлһэнь бараад, нүхэд тээшээ шэдэбэд.

Этюд бүхэнэй һүүлээр зүбшэн хэлсэлгэ болодог. Эндэ хабаадагшадай алдуу хэлсэгдэдэг, дүршэлөө андалдаан болодог. «Сабшалан дээрэ» гэһэн этюд зүбшэн хэлсэлгэ дээрэ уурхай һандааһан, хулганын гүлгөөр наадаһан хүбүүд нүхэдэйнгөө зүгһөө зэмэлһэн үгэнүүдые соносоо. «Эдэ хүбүүд үнэхөөрөө шубуунай уурхай харабал, иигэжэ сабшаха зон гээшэ гү?» гэжэ хамта һурадаг нүхэдынь хэлээ. Иигэжэ этюд зүбшэн хэлсэлгэнүүд, хүмүүжүүлгэ тухай, һайхан сэдьхэл тухай хөөрэлдөөнүүд болодог.

Туршалга-шэнжэлгынгээ хүдэлмэриие саашадань улам гүнзэгы, орёо болгообди. Һайнаар бодомжолхо, сэдьхэлэй байдал тобойсо харуулхаар орёо ушарнуудтай холбоотой этюдүүдые табижа эхилээбди. Жэшээлхэдэ, ном уншажа хэбтэтэршни, хүндэ сумка бариһан, эсэшэһэн эжышни орожо ерэбэ. Ши энэ үедэ юу хэхэбши? Эндэ үхибүүд олон ондоо этюд харуулаа. Юуб гэхэдэ, үхибүүд хүмүүжүүлгээр, түрэлхидтэеэ харилсаагаараа ондо ондоонууд ха юм.

Кружогой гэшүүд нүхэдэйнгөө харуулһан этюдүүдые али бүхы талаһаань өөһэдөө хаража үздэг, шэнжэлдэг байһай гэжэ оролдообди. Нүхэдэйнгөө хэлэһэн үгэдэ үхибүүд тон анхаралтайгаар хандадаг, удаадахи этюдтээ өөрынгөө һанал бодол, доторой байдал гүйсэд дүүрэнээр харуулха гэжэ оролдодог һэн. Иимэ наадануудай үедэ үхибүүд бага ханшье хэрэгтэ дэлгэр сагаан сэдьхэлтэй байхэ, хүнүүдтэ дуратайгаар хандаха хэрэгтэй гэжэ ойлгодог.

Бага наһанай үхибүүдэй дунда олоной хабаадалгатай этюд табибал таарамжатай гэжэ манай туршалга-шэнжэлгын хүдэлмэри харуулаа. Иимэ нааданууд үхибүүдэй нэгэдэлгэдэ туһатай байхаһаа гадна, нэгэн олоной түлөө, олон нэгэнэй түлөө харюусажа һургана. Юуб гэхэдэ, хамтадаа нэгэ этюд табихадаа тэдэнэр нэгэ эрмэлзэлтэйгээр, нэгэ һаналтайгаар, нэгэ зорилготойгоор хүдэлмэрилнэ бшуу. Тиихэдэ нэгэ сюжедээр этюд найруулан табиха гэһэн нэгэ зохёохы хүдэлмэри тэдэниие нэгэдүүлнэ. Иимэ этюдэй сюжедые хүтэлбэрилэгшэ найруулжа үгэбэл таарамжатай. Кружогой гэшүүдэй хэн нэгэнэй зохёоһон сюжедээр этюд табибал, бүришье ехэ хүмүүжүүлхы үүргэтэй. Эндэ сюжет зохёоһон хүн хабаадаха хүнүүдые шэлэжэ абаад, этюд өөрөө найруулан табина. Иимэ нааданууд хабаадагшадай зохёохы шадабари ехэдхэдэг, олоной урда хүн бүхэнэй үүргэ дээшэлүүлдэг байха юм.

Үхибүүдэй сэдьхэл хүлгүүлэн, зохёохы бодол дэлбэрүүлдэг уран һайханай бүтээлнүүд хүдөөгэй һургуулинуудай бага классай үхибүүдтэ илангаяа хэрэгтэй гэһэн дүгнэлтэ хээбди. Энэниие харадаа абажа, уран зураг, арадай аман зохёол хэрэглэһэн этюд табижа эхилээбди.

Уран зураг харуулһанай һүүлээр үхибүүд зурагай удхые хэр зүб ойлгооб, ямар бодол, мэдэрэл түрөөб гэжэ мэдэжэ абаха хэрэгтэй. Эндэ тобшохон зүбшэл үгэбэл, зурагай удха гүйсэд ойлгуулмаар хөөрэлдөө, зураг дээрэ харуулагдаһан хүнүүдэй түхэл шарай тухай хэлэжэ үгэбэл таарамжатай. Баатарлиг үйлэ харуулһан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай, граждан дайнай үедэ пионернүүдэй, эдиршүүлэй баатар габьяа харуулһан зурагуудаар бэшүүл ехэтэ һонирхоно гэжэ манай туршалганууд харуулаа.

Багашуулай уран һайханай хүмүүжүүлгэдэ уран зураг онсо туһатай гэбэл:

1. Этюд харуулхын тулада шэлэжэ абтаһан зурагууд хүмүүжүүлгын асуудалай тодорхой зорилгонуудта харюусаһан байха зэргэтэй.

2. Уран зураг шэнжэлхэдээ, һурагшад зураашын һанал бодол гүйсэд һайнаар ойлгожо, этюдэйнгээ тобшо тэды түсэб табиха, гол үйлын зорилго, шатануудые зүбөөр олохо ушартай.

3. Уран зурагай удхаар хэгдэһэн этюд бүхэн зүбшэн хэлсэгдэжэ, һурагша хэр зүб зурагай удха ойлгооб, зураг дээрэ харуулагдаһан үеын урда тээнь, һүүлдэнь болоһон үйлэнүүдые хэр зүб тайлбарилааб гэжэ зүбшэгдэбэл таарамжатай.

Һуралсалай зохёохы хэшээлнүүдэй зорилго, гүрим улам орёо болгоходоо, арадай аман зохёол, илангаяа оньһон үгэ болон онтохонуудые үргэнөөр хэрэглээбди.

Иимэ нааданууд мүн лэ хоёр шата дамжан үнгэргэгдэдэг байгаа. Түрүүн оньһон үгын удха гүйсэд дүүрэнээр ойлгожо абалга, удаань тэрэнэй удхаар этюд табилга. Оньһон үгэнүүдэй зурагуудта орходоо нэгэ һайн талань юуб гэхэдэ, зураг хараһан үхибүүд тэрэнэйнгээ удха тон нарииаар даган этюд найруулха болоно. Харин оньһон үгын удхаар өөрынгөө дуран соо зохёоходо болоно бшуу.

Онтохон, үльгэрнүүдэй түрүүшын хэшээлнүүдтэ драматическа кружогто хабаададаг ахалагша классай һурагшадые уридагбди. Тэдэнэр онтохон юрэл хөөрэдэггүй, зарим үйлэнүүдыень харуулдаг. Иимэһээ багашуул онтохоной хэлэ, найруулга, образуудые бэлэхэнээр хадуужа абадаг, өөһэдөө наадахые эрмэлзэдэг, Онтохо шагнаһанай һүүлээр, этюд хэмээр үйлэнүүдые, хабаадаха нюурнуудай зорилгонуудые зүбшэн хэлсэлгэ болодог. Оньһон үгэ, зурагуудай удхаар этюдүүд хэшээлэй үедэ табигдадаг, харин онтохоной удхаар гэрэй даабари үгэжэ боломоор. Иимэ педагогическа арга, сүлөөтэйгөөр зохёохо арга боломжо үхибүүдтэ үгэлгэ ехэ туһатай гэжэ һанахаар. Юуб гэхэдэ, үхибүүдэй өөһэдөө найруулһан этюдүүд угаа һонирхолтой байдаг. Гэбэшье зарим ушарта геройнгоо газаа талые харуулгада үлэмжэ ехэ анхарал хандууһан ябадал дайралдадаг.

Үльгэр онтохонуудые үхибүүдэй урда уран гоёор уншалга ехэ удха шанартай. Драматическа кружогой хүтэлбэрилэгшэдэй уянгатайгаар уншаһан үльгэр, онтохонууд үхибүүдэй сэдьхэлдэ бүхөөр хадуугдадаг. Үльгэрнүүдые гансал багша, хүтэлбэрилэгшэ бэшэ, мүн кружогой гэшүүд уншабал, угаа һонирхолтой. Театрализованно аргаар үльгэр уншаһан нүхэрэйнгөө доторой байдал нүхэдынь һайнаар мэдэдэг боложо хүндэлдэг.

Театральна зохёохы хүдэлмэриин алишье талаараа орёошье, һонирхолтойшье зорилгонууд үхибүүдые дүрбэн тэгшээр, уран һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэнэ. Үхибүүдэй ухаан бодолые, сэдьхэлые баяжуулна.

С. НИКОРОВА,
аспирантка.

ХИЛЫН СААНАҺАА
Телеграф
Телефон
Радио

НЬЮ-ЙОРК

ОЙН БАЯРАЙ ЁҺОЛОЛ

ТАСС

Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин тогтоогдон байгуулагдаһаар 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай ёһолол эндэ ООН-ой байшан дотор болобо.

ООН-ой генеральна секретарь К. Вальдхайм, Генеральна Ассамблейн XXX сессиин түрүүлэгшэ Г. Торн гэгшэд амаршалгын үгэнүүдые хэлээ. ООН гушан жэлэй туршада оршон байхадаа, эб найдрамдал бэхижүүлгын, уласхоорондын аюулгүй байдал хангалгын хэрэгтэ ашатай туһатай хубитаяа оруулаа, оруулжа үргэлжэлһөөр гэжэ тэдэнэр онсолон тэмдэглэбэ. Энэ үе соо дэлхэй дээрэ таарамжатай, ехэ хубилалтанууд болоо, түбхын түрүүндэ колониальна дарлалтын гэнжэһээ мултарһан, бэеэ даанги шэнэ гүрэнүүд мүндэлөө.

Гэбэшье, амгалан байдал сахиха, шахардуу байдалай гуламтануудые усадхаха гэхэ мэтэ ООН-ой гол зорилгонууд мүнөөшье тон шухала байһаар. Ерээдүйн үетэдые дайнай аюулһаа абарха арадуудай социальна дэбжэлтэ ба экономическа хүгжэлтэ хангаха гээшэ ООН-ой арюун уялга болоно.

ООН өөрынгөө уставай гол ёһонуудтай зохилдуулан, дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлгын хэрэгтэ хубитаяа шэнээр оруулха гээд этигэжэ байһанаа К. Вальдхайм элирхэйлбэ.

НЬЮ-ЙОРК

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXX сесси

ТАСС

Политическэ, шахардуу байдалай һуларалга дээрэ сэрэгэй талаар һуларалгые нэмэхэ, буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар түхеэрэг ябадал болюулха ба зэбсэгүүдые хуряаха зорилготой гадаадын политическэ асуудалнуудаар Совет ороной гаргаһан шэнэ үүсхэлнүүд ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXX сессидэ хабаадагшадай гол анхарал татажа байнхай. Эдэ үүсхэлнүүд амгалан байдал батадхаха хэрэгтэ шухала хубита болохо байха гэжэ сэгнэгдэнэ.

Ядерна зэбсэг туршалгые хүсэд бүрин, бүгэдэ ниитээрээ хорихо тухай договор баталха асуудалаар Советскэ Союзай оруулһан дурадхалые Германиин Демократическа Республика һайшаан дэмжэнэ, — гэжэ ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр О. Фишер мэдүүлбэ. Хүнүүдые олоор гэмтээхэ шэнэ түхэлэй зэбсэгүүдые, тиимэ зэбсэгэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдые зохёохо, бүтээхэ ябадал хорихо гэһэн совет нүгөөдэ дурадхал мүн лэ бага бэшэ удха шанартай байна. Зохихо хэлсээ баталха тухай Советскэ Союзай проект — энэ шухала асуудалые зүбөөр шиидхэхэ һайн эшэ үндэһэн болоно гэжэ министр тэмдэглээ.

Амгалан байдалай политика сэхэ шууд баримталан бэелүүлдэг ГДР зэбсэгүүдые хуряалгын асуудал зүбшэн хэлсэхэ бүхэдэлхэйн конференци һаяар зарлахые дурадхана гэжэ О. Фишер түсхайлан тэмдэглэбэ.

Афганистанай гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо С. В. Абдулла ядерна зэбсэг туршалгые бүхы дээрэнь, бүгэдэ ниитээрээ хорихо ябадал хангаха зорилготой СССР-эй шэнэ үсхэлые дэмжэөд, иимэ договор ойрын сагта баталгадаха гээд найдажа байһанаа элирхэйлбэ. Тэрэшэлэн зэбсэгүүдые хуряалгын асуудал зүбшэн хэлсэхэ бүхэдэлхэйн конференци һаяар зарлаха шухала гэжэ мэдүүлээ.

Ирагай гадаадын хэрэгүүдэй министр С. Хаммади бүхы ядерна туршалгануудые хорихо гэһэн Советскэ Союзай дурадхал Ирак ехэтэ һайшаан дэмжэнэ гэбэ.

Палестинын асуудалые тон һаяар шиидхэхэ шухала гэһэн һанамжа Ирагай түлөөлэгшэ оруулаа. Гадаадаһаа дэмжэгдэдэг Израиль араб газар дайдые эзэмдэһээр. бусадай газар булимтарха политика баримталдаг байһаар гэжэ мэдүүлбэ, Аюулгүй Соведэй ба Генеральна Ассамблейн шиидхэбэринүүдые дүүргэдэггүй байһанайнь түлөө Израиль тушаа хэмжээ ООН-ой Уставай үндэһөөр абахые Ирагай министр уряалба. Дүтын Зүүн зүгтэ хабаатай асуудал зүбөөр шиидхэхын тула шухала бүхы юумэ ООН хэхэ ёһотой гэжэ С. Хаммади мэдүүлнэ.

ФРГ-гэй федеральна канцлерай орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр Г.-Д. Геншер үгэ хэлэхэдээ, Европодо аюлгүй байдал ба харилсаа холбоо хангаха зүблөөн зүүн ба баруун оронуудай хоорондохи шахардуу байдал һуларуулха, харилсаа холбоо түйлаха гээд арадуудай хүсэдэг байһыень лаблан баталаа гэжэ мэдүүлбэ.

Тэрэшэлэн Даниин, Югославиин, Чадай, Филиппинын, Уругвайн, Сингапурай түлөөлэгшэд юрэнхы хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

ЛИСАБОН

ХАРХИС ЭТЭГЭЭДҮҮДТЭ ҺАНУУЛГА

ТАСС

Сентябриин 24-дэ Португалиин 200 мянга гаран металлургнууд ба металлистнууд бүгэдэ ниитын забастовко хээ. Лиссабоной, ороной хойто, түбэй ба урда районуудай металлургическа промышленностиин предприятинууд нэгэ часай турша соо хүдэлмэрээ зогсообо. Хамтын шэнэ договор баталхаяа, салин хүлһэ нэмээхэ тухайда тэрээн дотор оруулхаяа үйлэдбэриин эзэдэй арсаһыень хүдэлмэришэд эрид буруушаана. Металлургнуудай ба металлистнуудай зүб эрилтэ хангахыень уялгалһан Ажалай министерствын шиидхэбэриие үйлэдбэриин эзэд таһалдуулаа.

Ажалшадай хүсэл эрмэлзэлые хэрэгсээгүй, саг зуурын шэнэ правительствада бэрхэшээл ушаруулжа байһан бүхы хүнүүдтэ мүнөөдэрэй забастовко шанга һануулга болобо. Металлургическа промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюз үйлэдбэриин эзэдэй баримталдаг хараа бодолые эрид буруушаана.

Португалиин ажалшадай профцентр Интерсиндикал үнгэрөөшэ забастовкые дэмжэөд, хархис этэгээдүүлэй хорото аашада эсэргүүсэн тэмсэгшэ ажалшан арадай нягта жагсаалай үдэр гэжэ тоолоно.

ЛИССАБОН

ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД ХАРАЖА ҮЗЭГДӨӨ

ТАСС

Шэнэ, 6-дахи саг зуурын правительствын министрнүүдэй түрүүшын пленарна заседани Португалиин ниислэлдэ премьер-министр Пиньейру ди Азиведугай хүтэлбэридэро болобо.

Энэнь правительствын ажал ябуулга тухай эмхидхэлэй яаралтай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдаа. Эндэ баталан абтаһан шиидхэбэриин ёһоор, премьер-министр Португалиин политическэ ба экономическа байдал тухай мэдүүлгэ ойрын үдэрнүүдтэ соносхохо болоно.

Тэрэшэлэн гол политическэ партинуудай зүбшэлэн дэмжэһэн, элдэб министерствэнүүдтэ гүрэнэй 11 секретариин томилогдоһон тухай мүн лэ соносхогдоо. Тэдэнэй дунда Коммунис партиин нэгэ түлөөлэгшэ, социалис, арадай-демократическа партинуудай, бэеэ дааһан бүлэгүүд ба ДВС-эй офицернүүдэй хэдэн түлөөлэгшэд бии.

Премьер-министр шэнэ правительствын гүрэнэй бүхы секретарьнууд ба тэдэнэй орлогшонорые томилхо зорилгоор министрнүүдтэй хөөрэлдэжэ үргэлжэлхэ байна.

ДЖАКАРТА

ТИМОРТОХИ БАЙДАЛ

ТАСС

Фретилин гэжэ партиин байдаг Португалиин энэ колониин бэеэ дааһан байдалай түлөө тэмсэгшэдэй нүгөө талаһаа — Зүүн Тиморые Индонезидэ нэгэдүүлхые хүсэдэг этэгээдүүдэй хоорондын тулалдаан Тимор аралай зүүн хубида дахинаа шангаранхай.

Индонезитэй нэгэдүүлхые хүсэгшэд хэдэхэн үдэрэй урда тээ «Протугалиин Тимортохи коммунистнуудта эсэргүү хүдэлөөн» гэдэгые эмхидхэн байгуулаа. Джакартын хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, тэрэ бүлэглэлэй зэбсэгтэ хүсэнүүд Индонезиин хилэ дээрэһээ (тэдэнь эндэ байдаг юм) Зүүн Тиморой газар дээгүүр дабшан, тэрэнэй ниислэл Дили тээшэ добтолжо эхилһэн байна. Эдэнэр хэдэн һуурин тосхонуудые булимтаран эзэлээд, Фретилинэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые түрибэ.

Хэблэлэй мэдээсэлнүүдһээ харахада, Индонезиин парламентын түрүүлэгшын орлогшо М. Иснаени Индонезиин хилэһээ холо бэшэ эшээлһэн, «коммунистнуудта эсэргүү хүдэлөөн» гэдэгэй штаб-байрада сентябриин 23-да ерээ юм ха. М. Иснаени Португалида һануулга хэһэнэй» һүүлээр, «Тимортохи байдалай саашадаа һүжэрэлгые Индонези тэбшэхэгүй байха» гэжэ мэдүүлээ гээд Антара агентство тэмдэглэнэ.

ПРАГА. Һаяхана Чехословакиин олонитэ хэблэлэй, радио болон телевидениин үдэр тэмдэглэбэ. «Руде право» гэжэ Чехословакиин Коммунис партиин түбэй органой түрүүшын номер 55 жэлэй саана барлагдан гараа һэн. Мүнөө энэ газетэ 900 мянга шахуу хэһэгээр гарана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Руде право» газетэ хэблэдэг цех соо.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮДҺЭЭ

ДҮШЭ ГАРАН ЖЭЛДЭ

Манай «Дружба» колхоздо ажалша бэрхэ малшад, механизаторнууд жэл бүри олошоржо байна. Трактористнар Даша Батуевич Санданов, Жамса Содномович Аршанов гэгшэд эрхимээр хүдэлдэг колхознигуудай тоодо оролсоһоор үнинэй. Манай аймаг соо тэдэниие танихагүй хүн үгы гэжэ хэлэхэдэшье болохо ха.

Д. В. Санданов Ж. С. Аршанов хоёр 1937 ондо Прибайкалиин аймагай Татаурово нютагтахи механизаторнуудай һургуули дүүргэжэ, трактористын мэргэжэлтэй болоһон байгаа. Тиигээд колхоздоо хүдэлжэ эхилээ һэн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, Совет Армида абтажа, фашист булимтарагшадтай баатарлигаар тэмсээ. Удаань — 1946 ондо түрэл нютагаа бусаад, «булад хүлэгөө» жолоодожо эхилээ бэлэй.

Үеын хоёр нүхэд 40 гаран жэлдэ механизатораар таһалгаряагүй хүдэлнэ. Ажалай эрхим дүршэлтэй болоо. Энэ үе соо янза бүриин трактор, комбайн жолоодоо. Даажа абаһан техникэдээ ёһотойл эзэн ёһоор хандадаг. хаһа сагтань техническэ харууһа хэдэг, бүтээсэ ехэтэйгээр, удаан саг соо ашаглахые хүсэжэ ябадаг заншалтай. Даша Батуевич мүнөө МТЗ-52 түхэлэй трактор юһэдэхи жэлээ жолоодоно. Тэрэнииень хараһан лэ хүнүүд «Энэмнай хуушархаяа болиһон трактор юм гү? Хайшан гэжэ хүдэлгэхэдэ, шэнэ ёһоороо ябадаг юм? Зарим механизаторнуудай трактор 1—2 жэл хүдэлгэгдоод, юундэ, һалашадаг бэ?» гэжэ байгаад хөөрэлдэхэ.

Нүхэд Санданов, Аршанов гэгшэд Коммунис партиин үнинэй гэшүүд юм. Тэдэнэр түрэл партиингаа ээлжээтэ съездын хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоод, ажалай эрхим дүнгүүдые түйлана. Табан жэлэй түгэсхэхы оной ороохо таряа хуряалгада тэдэнэр һайнаар хүдэлжэ, үндэр бүтээсэтэй ябана. Жамса Содномович 3.000 шахуу центнер таряа суглуулан сохёод, үшөө тэды шэнээн сохихо зорилготой. Даша Батуевич баһал тиимэрхүү үрэ дүнтэй.

Ажалша бэрхэ механизаторнууд түрэл колхозойнгоо гэшүүдэй дунда хүндэтэй болоһоор үнинэй юм. Тэдэнэр ажалайнгаа баян дүй дүршэлые залуу үетэндэ дамжуулан үгэдэг заншалтай. һайн һайхан сэдьхэлтэй хүнүүд лэ. Ямаршье хүнэй жэшээ абамаар.

Х. ДОРЖИЕВ.
Бэшүүрэй аймаг.

100 ЦЕНТНЕР ХУРЯАНА

Ивалгын ОПХ-гай ажахыда огородой эдеэнэй нилээд баян ургаса ургуулагдаа. Суута огородшон Анна Будаевна Дымбрыловагай даадаг участогһаа 400 гаран центнер үгэрсэ, 600 центнер помидор, 300 центнер эртын капуста гүрэндэ тушаагдаа. Мүн Санжид Будажапова, Бальжима Харлуева, Анастасия Мергенова гэгшэд түсэбтэ даабарияа дүүргэбэ.

А. НИМАЕВ.
Улаан-Үдын аймаг.

НЭГЭ ҺАНАЛТАЙГААР

Манай совхозой малшад КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсожо, түрүүшын амжалта түйлаба. Совхознай гүрэндэ һү тушааха табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэө. Түсэбэй ёһоор 67.220 центнер һү худалдаха байбал, тэрэнээ 68.203 центнертэ хүргөө.

Һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ аймагай Соведэй депутат Анна Петровна Шубина эрхимлэжэ ябана. Тэрэ жэлэй эхинһээ хойшо 2.059 килограмм һү үнеэн бүриһөө һаажа, жэлэйнгээ түсэб 30 килограммаар үлүүлээ.

Совхозой һаалишад, мал шад түйлаһанаараа хизаарлангүй, табан жэлэй түсэбһөө үлүү 3.600 центнер һү гүрэндөө тушааха зорилго урдаа табинхай.

М. ДУЛЬЯНИНОВ,
Бэшүүрэй аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой парткомой секретарь.

...УРГАСЫН БАЯНДА УРМАТАЙ

…Буряадай хүдөө ажахын ин… …тудай «Байгал» гэжэ һу… …салай ажахын үрэ жэмэсэй …дай хүдэлмэрилэгшэдэй …досын ашаар байгша ондо …н ургаса гараһан байна. …саадай ажалшадай хүдэл… …ые Нина Павловна За… …ина хүтэлбэрилдэг юм. Даа… …ита ажалдаа һайн амжал… …үдые түйлаһанайнгаа тү… …нүхэр Загузина «Юһэдэхи …н жэлэй ударник» гэһэн …гээр шагнагдаһан байна. Табан жэлэй түгэсхэхы ондо … коллектив урагшатай һай… … хүдэлжэ, вишни, малина … бусад жэмэс суглуулха …этэ даабаряа болзорһоонь … урид үлүүлэн дүүргэнхэй. … ранеткэ суглуулалга … дундаа ябажа байна. …ктивэй үнинэй хүдэлмэ… …шэд А. Т. Астраханцева, … Г. Загузина, М. И. Коноп… … болон бусад байгша ондо …лай һайн дүнгүүдые түй…

— һаядаа бидэнэй ажалай …үүн хаһа эхилхэнь. Ок… …риин эхеэр газар малтажа, …ын эшэнүүдые һайнаар …шаха хэрэгтэй. Тиигээгүй …, үбэлэй янгинама хүйтэндэ …дэхэ ха юм. Мүнөө энэ ха… …алгата хүдэлмэридөө бэл… … байнабди, — гээд брига… …р Нина Павловна Загузина …энэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. П. …ина ажалдаа.

… БАЛДАНОВАЙ фото.

Хориин нэгэдэхи дунда һургуули 1975—1976 онуудай һуралсалай жэлые ажалай ехэ амжалтатайгаар угтаба. Юуб гэхэдэ, үнгэрэгшэ 1974—1975 онуудай һуралсалай жэлдэ 500 гаран хүнэй һууритай шэнээр баригдаһан главна корпусынь ууралаар дулаасуулха түхеэрэлгэтэй байгаа юм. Теэд тэрэнь нэгэшье дулаа үгэжэ шадаагүй дээрэһээ гэхэ гү, али эзэн бусаар табигдаһан дээрэһээ боложо, январиин сэрдымэ хүйтэндэ тэһэршэһэн юм. Тиимэһээ хуушаршаһан модон корпустоо хоёр халаанда хэшээлээ хэжэ, 1.300 шахуу һурагшад һуралсалайнгаа жэлые дабаһан байгаа.

ШЭНЭ БАЙШАН БАРЮУЛДАГ ҺАА...

Харин зунайнгаа амаралтын үедэ ажахын талаар директорэй орлогшо Н. Н. Афанасьевай һайн һайхан оролдолгын ашаар котельнэ-пээшэн бии боложо, бүхы һургуулиингаа хоёр байшанда шэнээр соргохоолой һуулгуулжа һаяда дүүргэхэнь. Тиин хоёр байшангай классуудынь гүйсэд һайнаар заһабарилагданхай, шэрдэгдэнхэй. Иимэһээ ахамад классуудайнь һурагшад нэгэ доро хоёр байшандаа һуралсажа эхилбэд.

Хориин һургуули республика соогоо томохон һургуулинуудай нэгэн байха. Теэд һургуулида һаналаа ехээр табижэ, үшөө нэгэ томо гэгшын байшан барюулхаар үнинэйл болонхой. Юуб гэхэдэ, эхин классуудтаяа булта нэгэ халаанда хэшээлээ ябуулха гэхэдээ, булта багтадаггүйнь эли.

Хори тосхон соо үшөө нэгэ дунда һургуули бии аад, тэрэнэйньшье һуралсалай байшан багададаг юм.

Һуралсалай жэл бүхэндэ үхибүүдэй тоо үргэлжэ олошоржол байха юм. Шэнэ һургуули барюулха тухай хэды дахин хэлсэгдэһэн байха. Теэд мүнөө хүрэтэр ямар ушарһаа һаналаа табигданагүй хаб?

Хориин 1-дэхи дунда һургуулиин модон байшан 30 гаран ондо хүдөөгэй юрын модошо дархашуулай гараар баригдаһан гэр лэ. Теэд тэрэмнай хуушаржашье, хүйтэншье боложо байһан гэр ха юм даа.

Ц. ТОКТОХОЕВ,
Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша.

„НАМҺАА СААГУУР, НАРАНҺАА НААГУУР“

Иимэ гаршагтай корреспонденци манай газетын энэ оной июлиин 30-най номерто толилогдоо һэн. Улаан-Үдын аймагай Ивалгын кондитерска фабрикын профсоюзай организаци ажалшадай дунда ябуулдаг хүдэлэмэрэ тон муугаар эмхидхэнэ гэжэ тэндэ шүүмжэлэгдэһэн байгаа. Предприятиин хүдэлмэришэдэй сүлөөтэй сагые эмхидхэжэ, тэдэниие һайнаар амаруулха хэрэгтэ анхарал багаар хандуулагдана. Тимхэдэ хүдэлмэрилэгшэдэй үхибүүдэй дунда ямаршье ажал ябуулагданагүй, пионернүүдэй лагерьта ошохоор үгтэһэн пу… конуудые гэдэргэнь бусаадаг ушар дайралдаа.

• Фабрикада социалис мүрысөөн муугаар эмхидхэгдэнхэй. Тиимэһээ юһэдэхи табан жэлэй. тэрэ тоодо түгэсхэхы оной

„Буряад үнэндэ“ бэшэһэнэй һүүлээр

үйлэдбэриин түсэбүүдые дүүргэхэ хэрэг нилээд гээгдэлдэ оронхой гээд тэрэ корреспонденци соо хэлэгдээ һэн.

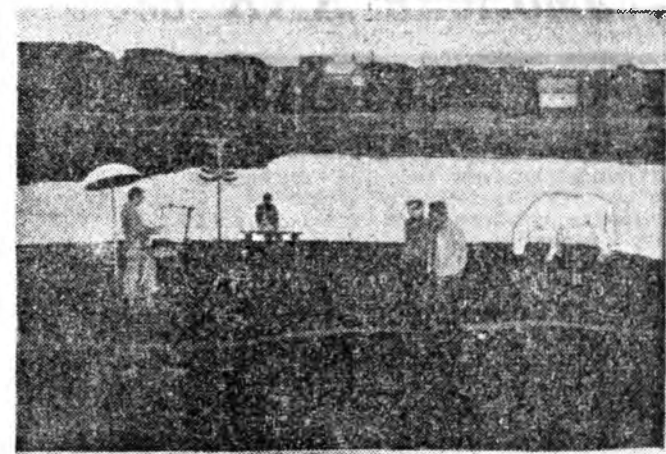
Тус корреспонденциин мүрөөр хэмжээ абахын тула КПСС-эй Улаан-Үдын райкомдо, эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомдо манай газетын редакци хандаһан байгаа.

«Дурсагдаһан корреспонденци соо хэлэгдэһэн баримтанууд булта зүб гэжэ элирүүлэгдэбэ. Ивалгын кондитерска фабрикын профсоюзай гэшүүдэй хамтын суглаан дээрэ энэ корреспонденци хараһан байна. Фабкомой ажал ябуулгые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүдые хараалһан тогтоол тэрэ суглаанда хабаадагшад баталан абаа» гээд эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой секретарь М. Поздеев манай редакцида мэдээсэбэ.

Харин КПСС-эй Улаан-Үдын райком тус корреспонденци тушаа үгэеэ мүнөөшье болотор хэлээгүй байһаар.

Уран зурагай выставкэ дээрэһээ

ЭХЭ ОРОНОЙМНАЙ ТҮХЭЛ ШАРАЙ

«Байгаалиин үзэсхэлэнтэ гоё үзэгдэлнүүдые һанаа амархан гэхэ гү, али зүрхөө хүдэлгэнгүй зуража яашье болохогүй». Иигэжэ ородой элитэ уран зохёолшо Антон Павлович Чехов хэлэһэн юм. Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ орожо, «Эхэ оронойм байгаали» гэжэ уран зурагай выставкэтэй танилсахадаа, мэдээжэ зохёолшын хэлэһэн үгэнүүд үшөө дахин һанагдана.

Манай орон үнэхөөрөөшье ууҗам дэлгэр, байгаалинь юунтэйшье жэшэхын аргагүй һайхан ха юм. Зүг, хизаар бүхэнэй хада уулануудые, гол сөөрэмүүдые, хүжэ ногоон хүбшэ тайгые бүхы сэдьхэлһээ гоёшоон, хужарлан харахадаа, Эхэ ороноймнай түхэл шарай арюун сэбэр гэжэ гүнзэгыгөөр ойлгонобди.

Зураг бүхэниие хужарлан харахаһаа гадна, Эхэ оронойнгоо зүг бүхэндэ айлшалжа ошоһон шэнги болонобди. Юундэ? Энэ асуудалда хүн бүхэн харюусажа шадаха. Шухалань гэхэдэ, уран зураашын ашаар ороноймнай түхэл шэнжэ, шэг шарай бүришье хурса һайхан, хүсэтэй болоно. Хойто зүгэй шэмэрүүн хизаартай танилсажа байһаар, урда зүгэй халуун орондо ерэжэ, алим жэмэсээр бүрхөөгдэһэн үрэжэлтэ баян талын дундуур ябанабди. Сэхыень хэлэхэдэ, уран бэлигтэн нютаг бүхэнэй түхэл шарайе тодо хурсаар, имагтал өөрын онсо маягтайгаар зураглан харуулна.

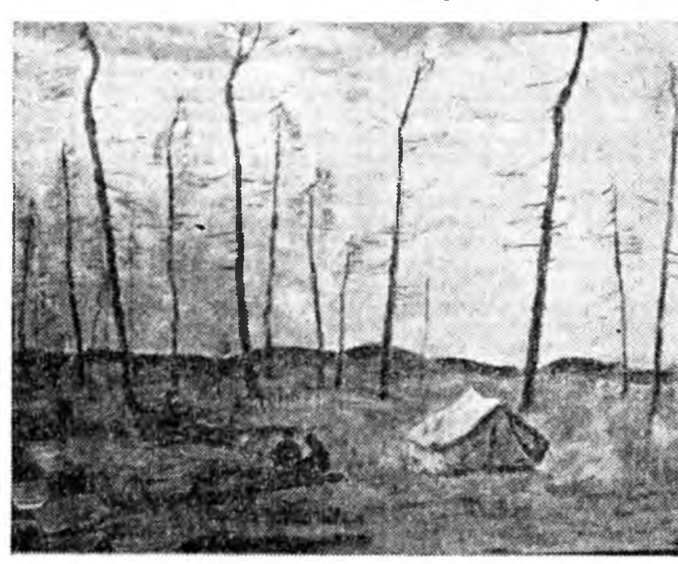
Мэдээжэ уран зураашад, жэшээнь, Н. М. Ромадин, Б. Р. Домашников, В. Ф. Загонеко, Е. И. Гудин, Л. А. Тугунов болон бусадай бүтээлнүүдэй урда хүнүүд нилээд удаан зогсоно.

Ахамад уран зурааша Н. М. Ромадин байгаали зурахадаа илангаяа бэрхэ бай ха юм. Тэрэнэй бүтээлнүүд олондо мэдээжэ, тиимэһээ хүнэй сэдьхэл татана. Янза бүриин шэрэ будаг тон шадамараар хэрэглэжэ, байгаалиин аялга хүгжэмые зэдэлүүлжэ байһандал бүтээл бүхэнөө шэмэглэнэ. Ромадинай зураһан байгаали газар дэлхэйн шэг шарайе шэмэглэн гоёожо, түхэл шэнжыень бүришье хурса болгоно. Байгаалиин гоё һайханиие зарим хүнүүд анхарангүй гарашадаг. Харин уран зурааша онобшолон хаража, хүнэй гоёшоомо зураг хэнэ бшуу. Үнөөхи гоё һайхан тужа соогуураа үдэр бүри ябадаг аад, онсо һайханииень ойлгоогүйдөө голхордог гээшэбди. Тэрэнь уран зураашын бүтээлһээ бүришье гоёор харагдажа, зүрхэ сэдьхэл баясуулжа байдаг. Хүн зониие гоё һайхантай дүтөөр танилсуулжа, хамаг юумые уран зураашын нюдөөр харахые уряална ха юм. Уран зураашын эгээ һайн һайхан талань энэ болоно.

Хэрбээ Н. М. Ромадинай «Волга» гэжэ зурагай урда нилээд удаан зогсожо, шэрэ будагайнь нюусые анхаралтайгаар хараа һаа, аалин намдуу урасхал соонь уянгата шүлэгэй зэдэлхые шагнаһандал болохот. Мэдээжэ уран зохёолшо К. Паустовский Н. Ромадинай зохёохы ажалые үндэрөөр сэгнэдэг байһан юм. Бэлигтэй зураашын бүтээлнүүд тухай бэшэхэдээ, поэт Сергей Есенинэй хэлэһэн үгэнүүдые хэрэглэһэниинь онсо өөрын удхатай. «Би поэт байһан тула бүмбэрсэг дэлхэйн зургаанай нэгэ хубиие, Русь гэжэ нэрэтэй газарые уянгалан магтахаб». Ямар гүнзэгы удхатай үгэнүүд гээшэб. Тиигээд ерэхэлээрээ, уран зураашын зохёохы ажал Эхэ оронтойгоо нягта холбоотой нютаг хизаарһаань һабагшатай ха юм.

Б. Р. Домашниковай зурагууд мүн баһа өөрын шэнжэтэй. Байгаалиин үзэгдэлнүүдые зурахадаа онсо шалгарна. Жэшээнь, «Үдэшэ» гэжэ зурагтаа шэрэ тон зүб хэрэглэжэ, аалин намдуу үдэшын оршон байдалые үнэншэмөөр зураглаа. Харанхы болоҗо байһан үдэшын байдалда дууһан абтанхай, һүниие гансаараа үнгэргэхөө байһандал болонобди. Үдэшын огторгойн үнгэ зүһые тон шадамараар харуулна. Тэрэшэлэн бусад зурагуудынь мүн баһа һонирхолтой.

«Харалши, саһан дээрэ наранай миралзахые. Нюдэ һаргаама. Наратай ягаан үдэр үбэлдөө тон иимэ байдаг шуу» гэжэ хүнүүд нэгэ зураг тухай хэлсэнэ. Иигэжэ хэлсэхэнь, тэрэ зурагые гоёшоон һайхашаахань зүбтэй. Нэгэ дүтэлжэ, нэгэ холодожо харахада, тэрэ зурагнай үнөөхил хэбээрээ харагдажа, үбэлэй үдэрые эрхэбэшэ һануулха юм. Уран зурааша В. Ф. Загонеко энэ зурагаа «Нарата үдэр. Үбэл» гэжэ нэрлээ. Наратай игаан үдэр саһан хайшан гэжэ харагдадаг бэ? Оршон тойронхи тала дайда ямар байдаг бэ? Эдэ бүгэдые уран зурааша халташье алдаагүй, харин бүд дээрэ тон нарин наар зураа. Тиимэһээл тоогүй олон саһаханууд мүшэн шэнги миралзажа, хүнэй нюдэ һаргаана ха юм. Энэ зураг хүнэй сэдьхэлдэ эгээ һайхан мэдэрэл түрүүлнэ.

Байгаали, хүн, ажал! Эдэ гурбан нангин үгэ бэе бэетэйгээ таһаршагүй холбоотой, нэгэ удхатай. Иимэ һайхан темэ Ураалай уран зурааша Евгений Гудин бүтээл бүхэндөө удхалан харуулхые оролдоно. Минии һанахада, байгаали, хүн, ажал гурбан хүгжэм мэтэ һүрөөтэй шангаар зэдэлжэ, ажабайдалай дундаршагүй баяниие, сэлмэг һайханиие һануулна.

«Эхэ ороноймнай байгаали» — иимэ гаршагтай уран зурагай выставкэ хүмүүжүүлхы тон ехэ удха шанартай. Нэгэдэхеэр, Эхэ оронойнгоо байгаалиин гоё һайхантай танилсанабди, омогорхон баясанабди. Хоёрдохёор, хизаар нютагайнгаа баялигые гамнажа ябахые уряална.

Олонхи зураашадай нэжээд бүтээлнүүд табигдаһан байна. Тиигэбэшье хүн бүхэнэйнь зохёохы ажалтай дүтөөр танилсахаар, хэр зэргэ бэлигтэй байһыень ойлгохоор. Эхэ оронойнгоо байгаалиие хужарлан хаража, түхэл шарайеынь зүрхэндөө хадууҗа абаабди.

Л. ХЛЕБНИКОВА,
Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн хүдэлмэрилэгшэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Саратов хотын зурааша Б. Давыдовай «Үдэшэ». Ленинградай зурааша Н. Савенкын «Суранзата хизаарта». Д. Журавлевой «Һүүлшын саһан».

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ буулгабари.

ТОЛИ

НИИСЛЭЛ ХОТОЁО УЛАМ ҺАЙХАН БОЛГОЁЛ!

НИИСЛЭЛ хото бүхэн хизаар оронойнгоо түхэл шарай, арад зонойнгоо ажабайдал гэршэлэн харуулжа байдаг. Совет засагай үедэ, Коммунис партиин анхарал оролдолгын ашаар түрэл хотымнай шарай гайхалтай түргэнөөр, урда тээнь үзэгдөөгүйгөөр хубилаа. Фабрика, завод, комбинадууд баригдаа, ажалшадай амарха, сэнгэхэ байшангууд, сэсэрлигүүд байгуулагдаа.

Жэл ерэхэ бүри хотымнай хүн зоной һуудал байдал һайжарна, хүнүүд баян дэлгэр байдалтай болоно.

Юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын дүрбэн жэлэй турша соо 482 мянган дүрбэлжэн метр байрын гэрнүүд ашаглалгада үгтөө. Ажалшадай доход 30 процентээр дээшэлээ. Хэдэн олон шэнэ магазинууд, столовонууд, үхибүүдэй саад, яслинууд баригдаа.

Хотые болбосон түхэлтэй болгохо, модо һуулгаха, халуун, хүйтэн уһаар хангаха талаар горитой хүдэлмэри хэгдээ.

Республикынгаа ниислэл хотые болбосон түхэлтэй, үндэр культуратай болгохын тула совет, партийна, комсомольско органууд, ажахын, олониитын организацинууд, хүн бүхэн оролдолго гаргажа, хүсэ шадалаа зорюулна.

Түрэл хотынгоо шарайе гоё һайхан болгохо хэрэгтэ уран зураашад айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Уран зураашадай холбооной, мастерскойнуудай һаяхан болоһон нээмэл партийна суглаан дээрэ энэ асуудал үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдээ. Уран зураашад Э. Аюшеев, Д-Н. Дугаров, И. Гомбоев, хотын ахамад архитектор П. Зильберман гэгшэд элидхэлнүүдые хээ. Зүбшэн хэлсэлгэдэ уран зураашад Б. Садыков, Г. Москалев, Г. Павлов, Г. Баженов, С. Ринчино, мастерскойнуудай директор Н. Стариков болон бусад хабаадалсаа.

Хотын гудамжа, талмайнуудые, байшан гэр, сэсэрлигүүдые шэмэглэлгэ гансашье уран һайханай асуудалда хабаатай бэшэ, мүн хүмүүжүүлхы үүргэтэй. Энэ хэрэгтэ тон анхаралтайгаар, нарин нягтаар хандажа, урлан шэмэглэлгые нэгэ ансамбль болгожо шиидхэбэл таарамжатай. Олон ондоо эмхи зургаануудай, үйлэдбэриин предприятинуудай дэргэдэ байгуулагдаһан багахан мастерскойнууд өөһэдынгөө дуран соо, хотын уран һайханай соведэй хиналтагүйгөөр хүдэлнэ. Тэдэнэр урлан шэмэглэлгын тон орёо хүдэлмэринүүдые, бүтээлнүүдые шанар муутайгаар, үзэмжэгүйгөөр, үйлэдбэриин технологи һайса сахингүйгөөр хэдэг байна. Иимэ муу шанартай хүдэлмэриин түлөө үндэр сэнтэйгээр, ехэ мүнгэ абана.

Хотын ахамад уран зураашые томилхо асуудал шухала болонхой. Хотын уран һайханай Соведэй зууршалгаар олон зоной ябадаг, үзэмжэ һайтай талмай болон бусад газарнуудые урлан шэмэглэбэл, тон таарамжатай байгаа. Баригдажа байһан гэрнүүдэй проектдэ монументальна шэмэглэлгэ хараалан, тусхай мүнгэн зөөри һомолдог болобол һайн бэлэй. Энэ шэмэглэлгэдэ мрамор, гранит болон бусад нютагай материал хэрэглэжэ болоно. Эдэниие хэрэглэн уран һайханай монументальна шэмэглэлгын комплекснуудые бүтээжэ боломоор гэжэ сэхэ хэлэхээр.

Бии байгаа памятник болон хүшөөнүүдэй олонхинь үнинэй сэбэрлэгдэнэгүй, һэльбэн заһабарилагданагүй. Зариманиинь хүнэй хүсэд һайнаар харахын аргагүй газарта табигданхай. Табан жэлэй турша соо нэгэшье һаань, томо, ёһотой һайхан хүшөө бодхоожо байбал һайн байгаа. Тиихэдэ сэсэрлигүүдые тарихадаа, хайша хэрэг сэхэ шугамаар бэшэ, ямар нэгэн гоё һайхан угалзын дүрсэтэйгөөр һуулгабал, хүнэй нюдэ баясуулан харагдахал.

Улаан-Үдымнай ажаһуугшадай тоо 300 мянганда дүтэлжэ байна. 2000 ондо манай хотодо 500 мянган хүн ажаһуухаар хараалагдана. Энээниие хараадаа абажа, ниислэлэй барилгын түсэб табигдажа байнхай. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада байрын болон бусад барилганууд үргэн далайсатайгаар ябуулагдана. Хэдэн шэпэ микрорайонууд, горгүйсэдкомой шэнэ байшан, выставкын зал, «Баргажан» гостиница баригданхай. Монументальна урлан шэмэглэлгын олон бүтээлнүүд хэгдээ.

Багшанарай институдай шэнэ корпус, буряад драмын театрай шэнэ байшан, тамаралгын бассейн пионернүүдэй ордон болон бусад барилганууд бэелүүлэгдэхэ байна. Эдэниие урлан шэмэглэлгэдэ манай уран зураашад тон эдэбхитэйгээр хабаадалсаха байха гэжэ найданабди.

Урлан шэмэглэлгын хүдэлмэри архитекторнуудэй ба уран зураашадай зууршалгаар, тэдэнэй эскизүүдээр ябуулха шухала. Гэбэшье заримдаа уран зураашад бүтээһэн экскизүүдэйнгээ бэелүүлэгдэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаггүй байха юм. Уран зураашад энэ талаар эдэбхи үүсхэл үшөөл багаар гаргана гэжэ тэмдэглэмээр. Тиихэдэ урлан шэмэглэлгын бүтээлнүүдые, тэдэнэй шанар шэнжые зүбшэн хэлсэлгэ тон һайнаар эмхидхэгдэнэгүй.

Архитекторнуудэй ба уран зураашадай харилсаан, хамтын хүдэлмэри ехэ удха шанартай. Хотын шарай гоё һайхан болгохо, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тэдэнэрэй үүргэ ехэ. Хүгжэлтэ, амжалтаарнь бүхы республикымнай ажалшадай омогорхон байдаг ниислэл хото Улаан-Үдынгөө түхэл шарайе бүри һайхан, болбосон, мүнөө үеын эрилтэдэ харюусамаар хубилган шэнэлхэ хэрэгтэ манай уран зураашад горитой хубитаяа оруулха бэзэ гэжэ найдагдана.

К. ДУЛЬБЕЕВ,
уран зурааша.
Б. БАТОЕВ,
манай корр.

ҺАЙН ЗАН

Хүгжэлтын зам
хүтэлбэрилгэһээ эхитэй,
Хүмүүжэхэ хүн һургаалда
дуратай.
Булагай эхинэй уһан
тунгалаг,
Бүтэдэндэ туһалагшын
сэдьхэл арюун.
Бороогой дуһал ургасада
һайн,
Бодолтой хүн номдо һайн.
Хотошо нохой хусааша,
һонор.
Хэчнгхэ хүн туһалааша.
Номшо хүнэй
ухаан һонор.
Намарай сагай хэшэг баян.
Ургасатай ногоон
эбхэрээшэ,
Урагшаа һанаата
ажалша.

Б-Н. НАМДЫКОВАЙ суглуулбариһаа.

ҺАЙХАН ЭХЭНЭР

Онтохон

Үзэсхэлэн һайхан нэгэ эхэнэр байгаа. Тэрэ хадаа үндэгэн сагаан шарайтай, елэн хара үһэтэй, торгон нимгэн уралтай, булган хара нидхэтэй, мойһон хара нюдэтэй байба ха. Тэрэ һайхан эхэнэр огторгойдо тулама үндэр сагаан ордон соо үбэл, зунгүй байдаг юм һэн ха.

Тэрэ нютагтань мүн баһа баяншье, бараг сэсэншье, тиимэ нэгэ залуу хүбүүн ажаһуудаг байба ха. Гансал шэг шарайгаар ехэл муухай байгаа. Тэрэ сэсэн хүбүүн һайхан эхэнэрые һамгамни болыш гэбэ ха. Сэсэн ухаатайдань обтосошье һаа, шэг шарайнь муухайда голхороод, хойшо урагшагүй арсажархиба.

Хүбүүн муудахын ехээр муудажа, уйдахын ехээр уйдажа, хайшан гэжэ үһөөгөө абахам ааб гэжэ хоролхожо ябадаг болобо.

Нэгэтэ иимэ ухаа һанажархиба:

— Байза, шэг шарайгаар һайханшье һаа, шал тэнэг хүниие олоҗо үгэхэ юм байна.

Шэг шарайгаар һайханшье һаа, шал тэнэг хүниие бэдэржэ, нэгэ ехэ мүрэниие гаталжа ябатарнь, голой эрье дээрэ нэгэ хүн уһа уруу хаража унаһан модые асалжа һуугаад, хюрөөдэжэ байба ха.

Хаража байхадань, модонойнгоо таһа хюрөөдэгдэхэдэ, модонтоёошье, хюрөөтэеэшье уһа уруу палд гээд унахаар байба.

Мүнөөхи муухай шарайтай хүбүүмнай һанаба ха:

— Бэдэрһэн юумэеэ олобо бэшэ гүб? — гэжэ тон ехээр баярлаба.

Сэсэн хүн байгаа һаа, иимэ аюултайгаар һуужа, модо хюрөөдэхэгүй байгаа, энэшни тэнэг хүн байба ха гэжэ һанаба.

— Ээ, ши, үхэхэшни гээшэл! Наашаа гаража ерыш, би шамда алта, мүнгэ үгэхэб, — гэхэдэнь, тэрэнь арзайтараа энеэһээр гаража ерэбэ.

Хубсаһа хунарайнь хахаранхай байхада, иигэжэ һанаба:

— Энэшни үгытэйл хүн юм байна.

Тиигэжэ бодоод, иигэжэ хандаба:

— Ши баян болохо дуратай гүш?

— Дуратайб, дуратайб! — гэжэ нүгөөдэнь баясаба.

— Би шамайе үглөөдэртэшни баян болгохоб. Һамга абаха дуратай гүш? — гэхэдэнь, нүгөөдэнь баярлаһандаа альгаа ташажа байжа дэбхэрбэ ха.

— Зай, тиигэбэл хоюулаа ябая, — гээд, тэрэ тэнэгээ гэртээ асаржа, гоё гэгшын хубсаһа үмэдхүүлээд, харан гэхэдэнь, наһан соогоо хараад байһайб гэхээр һайхан хүбүүн болошобо.

Тиигээд тэрэ һайхан эхэнэртэ ороод, хайшан гэжэ дохихыень, хайшан гэжэ үгэ хүүрэ хэлэхыень заажа үгөөд, хоюулан эхэнэрэйдэ ошобо ха.

Тон хүндэшэ уриханаар, налархайгаар дохисгооһон сэбэр һайхан хүбүүнэй орожо ерэхэдэ, мүнөөхи һайхан эхэнэр һаргажа, байһан газартаа зогсошолой. Мүнөөхи сэсэн хүнэйнгөө зааһанай ёһоор, тон ухаатайшье хүн янзатайгаар хөөрэлдэжэ эхилбэ. «Аяг зангаараа таараха зон байнабди, арга шадалааршье тухайтай зон байнабди, үрэ зөөриеэ ниилүүлжэ, үбгэ һамган хоёр болоё» гэжэ дурадхаба.

Сэсэн эхэнэр олон юумэ бодоогүй, тэрэл дороо зүбшөөбэ. Тиигээд мүнөөхи сэсэн хүнэйнгээ заабаряар түрэ хуримай ёһо гурим үнгэргэбэ. Түрэ найрай үнгэрһэн хойно сэсэн хүниинь иимэ заабари үгэбэ:

— Үлүү үгэ нэгэшье бү дуугара, ехэнхидээ абяагүй байгаарай!

Тиигэжэ залуу айл ан бун гэжэ ажаһууҗа эхилбэ.

Үбгэнэйнгөө үгэ зугаа дуугарангүй, ехэнхидээ аалин дуугай байхадань, һамганиинь ехэтэ гайхадаг байба.

— Энэ нэгэл гээ һаа, ойроо хүргэшэгүй ехэ сэсэн хүн, хоёр гээ һаа — шал тэнэг хүн байба гээшэ ха, — гэжэ сэсэн эхэнэр хара аминдаа шэбшэдэг болобо.

Нэгэтэ хоюулан худалдаа наймаанай газар ошохо гэжэ гарабад. Ошожо ябатараа, олон гэгшын үхэрнүүдэй зураг харажархёод, ушаргүй ехээр баярлажа, тэрэниие харахаа гүйжэ ошобо. Һамганиинь бодолгото болонхой, даб дээрэ үгэ дуугарха шадалгүй шэмээгүйхэн һууба. Тиин иигэжэ хамар дорохоноо гүбэрөө һэн ха:

— Энэшни үхэршэн байгаа ха юм даа. Мүнөөхи сэсэн хүндэ мэхэлүүлбэ хаямбиб!

Үһэеэ зулгаан, газарта һас һуушалай.

С. БАЛДАЕВАЙ суглуулбариһаа.

Футбол

ҺҮҮЛШЫН НААДАН

Россин Федерациин табадахи зонын арба найман командануудай дунда ээлжээтэ наадан уржа үдэшэлэн үнгэргэгдэбэ. Манай «Сэлэнгэ» команда энэ үдэшэлэн мүрысөөнэй таблицада һүүлшын һуури ээлжэ ябаһан Эрхүүгэй «Авиатор» командатай өөрынгөө стадион дээрэ наадаһан байна. Энээгээр «Сэлэнгэ» командын футболистнууд байгша онойнгоо һүүлшын наада өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэбэ. Саашань үшөө Сибириин болон Казахай ССР-һээ наададаг хото городуудай стадионууд дээрэ үнгэргэгдэхэ табан уулзалга үлэбэ.

«Сэлэнгэ» командатай харюугайнгаа уулзалга үнгэргэхөөр ерэһэн «Авиаторай» футболистнууд бултадаа залуушуул. Нааданшье түлэг дундаа орожо, хоёр командын футболистнууд өөһэд өөһэдынгөө тала руу добтолжо мэдэнэ. Теэд эндэ манай футболистнууд тиимэшье бэлээр мүхөөгөө абтаха бэшэ, яһала һайн хамгаалга хэжэ орино. Айлшадай добтологшод Смышляев, Казанцев, Давыдов гэгшэд шадаха зэргээрээл бүмбэгэ абамсаараа урагшаа гаража, «Сэлэнгын» хамгаалагшадые мэгдэхээхэ юм. Тигэ тиигэһээр наадаҥай түрүүшын хахадай түгэтэр алишье командын футболистнууд тоо нээжэ үрдингүй, амаралтада гарана. Эндэ «Авиаторай» вратарь Александр Семенов олохон бүмбэгэ шадамар бэрхээр тодожо абахадаа, командаяа яһала хамгаалжа шадаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Уулзалгын хоёрдохи хахад. Тоо нээхые оролдоһон «Сэлэнгын» футболистнууд талмайн хоёр захаар, мүн тэг дундаһаашье добтолго эмхидхэхэдээ, айлшадтаа орходоо шадамар байһаниинь элирнэ. Тиин наадаҥай эхилһээр 62-дохи минутын үнгэрөөд байхада, «Сэлэнгэ» командын гол добтологшо Юрий Самсонов тоо нээжэ, стадиондоо сугларагшадаа баясуулна. Тоо нээһэндээ гэхэ юм гү, али хамгаалгаяа бага зэргэ һуладхахатайнь зэргэ айлшадай нэгэ добтологшо бүмбэгэ абамсаараа манай Титовой урдаһаа гансаараа харайжа ерэбэл даа. «Мухар талаан» болоходоо, бүмбэгэнь Титовые сохёод лэ, аалиханаар ворота руу мухарижа захалаа. Энэл үедэ манай хамгаалагша Плюснин бүмбэгэ хүсэжэшье, тэрэнээ гэдэргэнь сохижо үрдеэ бшуу.

76-дахи минута. Уузалгын түрүүшын хахадта болоһондол адли ушар эндэ тохёолдоо. Командын добтологшо Валерий Михнов айлшадай вратарь Семёновой урдаһаа гансаараа гараһан аад, яаруу дундаа бүмбэгэеэ сохиходоо, штанга тудажа, миин һалашалай. Энээнэй удаа хоёрхон минутын үнгэрөөд байхада, «Сэлэнгын» футболистнууд үшөө нэгэ һайн добтолго эмхидхэһэн байна. Айлшадай хамгаалагшад эндэ алдуу гаргажа, воротаһаа хорёод метрэй зайһаа ялын бүмбэгэ сохиулхаар «хана» тогтообо. Юрий Изюмцев энэ бүмбэгэ сохиходоо, айлшадай тогтооһон «ханын» дээхэнүүр, эршэтэйхэнээр тэрэнээ дамжуулжархёо. Бэеэ зэһээд ябаһан Юрий Самсоновой бүмбэгэ толгойгоороо залахадань, хоёрдохи бүмбэгэ айлшадай ворота руу оруулагдаба.

СЭНХИР ЭКРАН

СУББОТО, 27

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 09.55 — Дамжуулгын программа. 10.00 — Шэнэ һонин. 10.10 — ЦТ-гэй ба ВР-эй арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт (үнгэтэ). 10.35 — «Эхэ тухай үгэ» — телеочерк. 11.05 — Б. Асафьев. «Граф Нулин» — фильм-балет. 11.45 — Футболоор СССР-эй чемпионат. ЦСКА — «Динамо» (К) (үнгэтэ). 12.30 — «Танда, түрэлхидтэ». 13.00 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ дамжуулга. 13.30 — Забһарлалга. 13.40 — «На перекрестке ритма и стали» — — документальна фильм. 14.00 — «Ерыш наашаа, онтохон!» (үнгэтэ). 14.30 — «Элүүр энхэ байлга» гэжэ программын почто. 15.00 — «Россин гол үйлсэ». «Мүрэн дээрэхи суурян» — документальна фильмын 4-дэхи сери. 15.30 — «Очевидное — невероятное» (үнгэтэ). 16.30 — «Хани харилсаан». 17.00 — «Быть или не быть» — богони зүжэгүүдэй телевизионно театр. 18.30 — «Время». 19.00 — Д. Шостакович. «Арбан табадахи симфони». 19.45 — Забһарлалга. 19.55 — Хоккей ЦСКА — «Торпедо» (үнгэтэ). 21.15 — «Метрополитен» музейн зуун зураг». Выставкэһээ репортаж. 2-дохи дамжуулга (үнгэтэ). 21.45 — «Эхэ тухай үгэ» — телеочерк. 22.15 — «Хүн. Бүмбэрсэг дэлхэй. Замбуулин» (үнгэтэ). 22.45 — Совет Армиин Улаан тугта А. Александровай нэрэмжэтэ дуунай ба хатарай ансамблиин концерт. Программадань М. Блантерай дуунууд. 24.00 — «Время». 00.30 — Хүгжэмэй һонин. 01.15 — «Гансал ехэшүүлдэ» — мультфильмнүүд харуулагдаха (үнгэтэ). 01.45 — Забһарлалга. 01.55 — «Манай гудамжа» — «Герценэй үйлсэ».

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хуряалгын саг — үнэтэй саг» — түрүү бэшэг. Республикын таряалан дээрэһээ абтаһан мэдээсэлнүүд. ТАСС-ай шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Холын хараатайгаар хүдэлхэ» — гэһэн А. Куклинай статья. «Сагаан алтанай эзэд» — И. Ожиговой корреспонденци. Совет орон дотор.

Гурбадахи хуудаһанда. «Соёл культурын хүдэлмэрилэгшэд — таряашадта» — бүлэг мэдээсэлнүүд. Исай Калашниковай «Шуһата зэбүүн саг» гэһэн романһаа хэһэг. Бүмбэрсэг дэлхэйн һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Субботын һонин.

ЁОХО
НААДА
ҺАЙХА
ДАА!

Үргэн СССР оронoй
үндэһэ яһатан бүхэ
өөрын өөрсэ һонин наа
Буряад зоноймнай хэр
хойшо дурлажа, нан
сахижа ябаһан наадан
ёохор болоно. Хүхын
һүнинүүдэй үедэ түү
тойрон хүхюу солбон
бүүд, басагад хоолойн
гёое гаргажа, ёохор
наададаг һэн. Арадай
бүтээл болохо ёохор
үе сагай шэнжэ, айма
хэнэй шарай харуулдаг
һан. Революциин ил
һүүлээ Совет засагай
ряад орондо тогтожо
үеые, түрүүшын кол
дай эмхидхэгдэжэ
үеые харуулһан ёохо
зохёогдоо һэн. «Аэ
мол», «Колесуха»,
гэһэн ёохорой хатар
эндэ нэрлэжэ боло
«Осоо» гэһэн ёохорой
Осоавиахим бүлгэмдэ
рюулагдаһан агитаци
пропагандистска удхата
лэй.

Элинсэг хулинсагуу
мнай аман зохёолһоо
абажа, үе дамжан ерэ
наадые залуушуулай
үргэнөөр дэлгэрүүлхы
лада хотын ажалшадай
даг паркын ёохорой та
дээрэ хэдэн дахин ёо
үдэшэнүүд, арадай ду
хатарай конкурснууд
гэгдөө. Тобшолон хэл
«Ёохор-75», «Залуу на
охин», «Буряад оронoй
нууд», «Арадай бэли
гэһэн конкурснууд үнгэ
дөө. Тиихэдэ конкурсдо
дагшад телевиденеэр,
гоор дамжуулгада хаба
саа. Имэнүүд конкурс
шэнүүдэй үедэ залуу
ёохорой дуунууд, хата
рим харуулагдадаг, заа
байгаа.

Эдэ конкурснуудые,
нуудые үнгэргэлгэдэ гор
дэй гүйсэдкомой соёл
һаг горитой туһаламжа
лээ. Ажалшадай амар
парк дотор ёохор наада
гэхэ хэрэгтэ РСФС
габьяата артистка Т.
Гергесова, БГПИ
багша В. Ц. Гунзынов,
гэгээрэлэй училищи
һэн Н. Д. Намсараев,
врач А. Ц. Тарчимаева,
мэр харгын хүдэлмэр
Бадмаевууд, Эсэгэ ор
хамгаалгын Агууехэ да
хабаадаһан Е. Н. Танг
гэгшэд тон эдэбхитэйгэ
баадалсадаг, һонирхо
үүсхэлнүүдые гаргадаг,
луушуулые ёохорто һүр
байгаа.

Байгша оной зун ажа
дай амаралтын парк
ёохорой талмай дээрэ
янзын хатар наада, ёохо
билгада залуушуул тон
хитэйгээр, олоороо хаба
Гэбэшье олон хүнүүд
рой дуунуудай үгыень
хэгүй, хатаржа шада
байна. Имэнээ ёохор
дэлгэрүүлхэ талаар гор
юумэ хэхэ хэрэгтэй.
арадай уран һайханай
шан ехэ үүргэ дүү
шадаха байна. Хатарай
ментнүүдые харуулһан,
най үгэнүүдые, нотону
оруулһан тусхай брош
хэблэн гаргабал бүри
таарамжатай гэжэ һана
Буряадаймнай компози
нууд, поэдүүд ёохор на
най шэнэ дуунуудые зо
жо, зоной дунда дэлгэр
жэ байһай гэжэ һанах
Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ,
эсэгэнэрһээмнай дамжан
һэн ёохор наадые саашал
хүгжөөжэ, бүри һайхан
хаар баян болгохо хэрэ

Ёохорой шэнэ тал
гүйсэд дүүрэн түхээрэл
гөөр байгуулхын ту
12.000 мянган түхэриг
мологдоһон байгаа. Гэбэ
ажалшадай амаралтын
кын директор байһан Э.
луков энэ зөөриие ашата
хэрэглэжэ шадаагүй. Пар
шэнэ директор Е. Яшин
хэрэгтэ зохихо анхарал
дуулжа, хотымнай
шуул мүнөө үеын эрин
нүүдтэ гүйсэд харюусам
тар нааданай, ёохорой
майтай болохо бэзэ гэжэ
данабди.

Б. ТАБХАРО
Улаан-Үдын локомоти
депогой машин

РЕДАКТОР
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

Манай адрес, телефо
г. Улан-Удэ, ул. Ле
35, телефоны: приемна
2-54-93, секретар
2-66-76, общественная
ная — 2-56-62.

Редакциин инфо
цинн таһагые даагша
Цыремпиловэй хадам
ДУЛМА ЖАПОВА
хүндөөр үбшэлһэнэй
лээр наһа бараһан
дашарамдуулан, «Бу
үнэнэй» коллектив
нэй гэр бүлынхидтэ,
рэлхидтэ гүнзэгы ша
лаа мэдүүлнэ.